

UDSKRIFT
AF
ØSTRE LANDSRETS DOMBOG

D O M

Afsagt den 15. marts 2017 af Østre Landsrets 10. afdeling
(landsdommerne M. Stassen, Anne Thalbitzer og Peter Mortensen (kst.)).

10. afd. nr. B-2638-15:

Nordens Céu Sagrado

Mester Fernandos Center for Meditation og Videnskab

(advokat Bjørn Dilou Jacobsen, besk.)

mod

Sundheds- og Ældreministeriet

(tidl. Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse)

(Kammeradvokaten ved advokat Peter Biering)

og

10. afd. nr. B-1576-16:

Nordens Céu Sagrado

Mester Fernandos Center for Meditation og Videnskab

(advokat Bjørn Dilou Jacobsen)

mod

Kirkeministeriet

(tidligere Ministeriet for børn, Ligestilling, Integration og Sociale forhold)

(Kammeradvokaten ved advokat Peter Biering)

Begge sager er anlagt ved Københavns Byret, der ved kendelser af henholdsvis 16. november 2015 og 1. juni 2016 har henvist sagerne til behandling ved Østre Landsret i medfør af retsplejelovens § 226, stk. 1. Landsretten har ved beslutning af 21. september 2016 bestemt, at sagerne skal behandles i forbindelse med hinanden, jf. retsplejelovens § 254, stk. 1.

Sagerne angår dels Sundheds- og Ældreministeriets afslag af 8. januar 2015 på at meddele Nordens Céu Sagrado, Mester Fernandos Center for Meditation og Videnskab (herefter: Nordens Céu Sagrado), tilladelse til at importere ayahuasca vin, dels Kirkeministeriets afslag af 27. januar 2015 på at godkende Nordens Céu Sagrado som en menighed. Hovedspørgsmålet i begge sager er, om afgørelserne er i strid med Danmarks forpligtelser til at beskytte Nordens Céu Sagrados medlemmers grundlæggende ret til religionsudøvelse.

Sagsøgeren, Nordens Céu Sagrado, har i sagen B-2638-15 nedlagt påstand om, dels at Sundheds- og Ældreministeriets afgørelse af 8. januar 2015 skal ophæves og hjemvises til fornyet behandling, dels at Sundheds- og Ældreministeriet skal tilpligtes at betale 15.000 kr. til Nordens Céu Sagrado.

Sagsøgeren, Nordens Céu Sagrado, har i sagen B-1576-16 nedlagt påstand om, dels at Kirkeministeriets afgørelse af 27. januar 2015 skal ophæves og hjemvises til fornyet behandling, dels at Kirkeministeriet skal tilpligtes at betale 15.000 kr. til Nordens Céu Sagrado.

De sagsøgte, Sundheds- og Ældreministeriet og Kirkeministeriet, har påstået frifindelse.

Nordens Céu Sagrado har fri proces i sagen mod Sundheds- og Ældreministeriet.

Sagsfremstilling

Nordens Céu Sagrado

Nordens Céu Sagrado er en del af en bevægelse, der udspringer fra Santo Daime. Ifølge ”Kompendium for Nordens Céu Sagrado – Santo Daimes menighed i København/Roskilde” er Santo Daime en åndelig praksis, der stammer fra Amazonregionen i Brasilien. I 1970’erne og 1980’erne bredte Santo Daime sig til hele Brasilien og nabolandene, og er i dag en verdensomspændende bevægelse med tilhængere i USA, Canada, Spanien, Holland, Italien, Portugal, Japan, Australien, Indien m.fl. I kompendiet er endvidere

anført blandt andet, at Santo Daime indeholder elementer fra flere spirituelle traditioner: Shamanisme, katolicisme, kardecisme, afrikansk animisme, buddhisme, hinduisme, jødedom, sufisme, jorhel, etc. Santo Daimes praksis forsøger at fremme en livsstil baseret på harmoni, kærlighed, sandhed, retfærdighed, styrke, ydmyghed, hjertets renhed, samt søster/broderskab.

Ayahuasca vinen

Ayahuasca vinen anvendes i forbindelse med bevægelsens ritualer og ceremonier. Ifølge kompendiet kaldes Santo Daimes ceremonier arbejde eller meditationer, hvorunder deltagerne enten synger salmer eller sidder stille i fordybelse og fred, efter at de er blevet skænket en kop af ”Sjælens Vin”, Daime, som virker psykoaktivt. I kompendiet er endvidere anført, at deltagerne ved indtagelse af vinen oplever transsubstantiation eller konsubstantiation, dvs. forening med Det Hellige.

I en beskrivelse af ayahuasca-vinen, der er fremlagt af Nordens Céu Sagrado, er anført blandt andet:

”Sammensætningen

Ayahuasca er sammensat af to planter fra Amazonien, *Banisteriopsis caapi* og *Psychotria veridis*. ...Baniosteriopsis caapi indeholder MAOI (monoamine oxidase inhibitor), mens Psychotria veridis indeholder DMT (dimethyltryptamine). ...Når disse planter indgår i en synergi bliver resultatet Ayahuasca som har psykoaktiv virkning, fordi MAOI tilbageholder DMT i kroppen. Vores krop producerer DMT og er bekendt med den. Den produceres i pinealkirtlen og siges at være ansvarlig for vores drømmebilleder. Forskeren og psykiatriprofessor fra UCLA, Richard Strassmann, skriver i sin bog, *The Spirit Molecule*, at menneskekroppen overs[vø]mmes af DMT, især når man fødes og dør. DMT findes i store mængder i grønsager og frugter vi anvender dagligt, så som tomater, forskellige arter blade som anvendes i salater, bananer, ananas, m.fl.

I Santo Daime

I Santo Daime er ayahuasca alt[e]rvinen. Den bliver serveret af ceremonimesteren eller dennes udpegede. Der serveres mellem 40 og 70 ml af vinen som indledningen af ritualet. Efter indtagelsen sidder man stille og andagtsfuld. Når alle har indtaget sakramentet bedes de fælles bønner (Fadervor og Ave-marier). Afhængig af ceremonien ville der herefter synges salmer eller man vil fortsætt[e] i dyb stilhed i et par timer. Ceremonien afsluttes også med bøn eller salmer.

I Brasilien anvendes vinen kun til religiøse ritualer, med henvisning til religionsfrihed. Det er strengt forbudt at handle med den. Når sakramentet sendes videre til en anden menighe[d] i verden skal der fremvises dokumentation til Forbundsmyndighederne. Der er tre religioner som anvender Ayahuasca som sakramente: Santo Daime, União do Vegetal og Barquinha.”

Af det oven for omtalte kompendium for Nordens Céu Sagrado fremgår endvidere blandt andet:

”

Sakramentet

Udgangspunktet for en dosis er 30-60 ml.

Der serveres ikke mere end 25-60 ml til en kvinde ved første ceremoni og ikke mere end 50-70 ml til en mand.”

I kompendiet er der en gengivelse af den etiske kode for Nordens Céu Sagrado, hvoraf fremgår blandt andet:

”Den praktiske/socialt etiske kode

I. Modtagelse og opfølgning

1. Der holdes altid en indledende samtale med potentielle deltagere. Formålet er dels at informere om forudsætningerne for deltagelse i en meditation, dels at afklare, om der er noget, der står i vejen for deres deltagelse. Mindreårige er udelukkede, ligesom også personer, der ikke kommer af egen tilskyndelse.

...

4. Efter en meditation sker altid en opfølgning på hver enkelt deltagers psykiske og fysiske velbefindende, enten skriftligt eller telefonisk, eller som en personlig samtale om det skønnes nødvendigt.

...

I.2. Forbud

Personer med følgende karakteristika kan ikke deltage i healingsmeditationer:

1. De, der har en formel diagnose og bærer sindslidelser såsom borderliner, skizofreni eller anden psykose. Disse personer er dog altid velkomne til samtaler og til at indgå i menighedens sociale samvær.
2. De, der tager medicin, som er inkompatibel med anvendelsen af sakramentet. [Fodnote: Vi tager hånd om, hvorvidt en given form for medicin er kompatibel med Ayahuasca ad hoc ved at konsultere vores rådgiver og ekspert på området, neurokemiker og etnofarmacolog Jace C. Callaway, Ph.d., Department of Pharmaceutical Chemistry, University of Kuopio, Finland.] Ligeledes skal personer, der møder op påvirket af alkohol eller andre substanser, ikke deltage i arbejdet eller opholde sig i nærheden. Rygning er ikke tilladt i ceremonilokalerne.
3. Personer, som ikke er indmeldt i menigheden.
4. Deltagere, der er uvidende om eller har afvist principperne for arbejdet.

...

I.3. Penge

1. Salg, handel, kommercialisering eller enhver form for spekulation med sakramentet er ikke tilladt. Vi anser spirituelt arbejde og personlige pekuniære interesser for at være inkompatible.
2. Økonomiske bidrag går til at dække de omkostninger, der følger med afholdelsen af ritualerne, samt at hjælpe de oprindelige folk, regnskoven, søstergrupper, der udfører socialt arbejde, skoler, samt videnskabelige undersøgelser, der tjener til opretholdelsen af deres strukturer og følgerne af vores arbejde.

...

1.8. Godkendelse, vejledning og udvikling af meditationerne

1. Enhver person, der faciliterer en Santo Daime meditation skal være trænet inden for denne retning og have autorisation fra en erfaren facilitator. Det samme gælder omsorgspersonerne, som også er med til overvågning af arbejdet og sammen med facilitatoren er ansvarlige for gennemførelsen af arbejdet. De, der leder arbejdet, bør aflægge løfte om ikke intentionelt at påføre andre smerte, hverken fysisk eller psykisk.
2. Den person, der leder en Ayahuasca-meditation, må være i stand til at vurdere grænserne for sin egen formåen med hensyn til, hvad der kan gennemføres, det være sig i form af tid, intensitet eller en anden faktor.
3. Den person, der leder en meditation, er forpligtet til at gennemføre sessionen på en etisk og ansvarlig måde, der sigter mod deltageres personlige spirituelle udvikling – til gavn for menneskeheden og altings højeste gode. Det gælder for facilitatoren som for omsorgspersonerne, at de absolut skal afholde sig fra intentionelt at forårsage skade på nogen, men til enhver tid:
  - a) Udvis respekt for deltageres seksuelle, fysiske, psykiske og religiøse integritet.
  - b) Undgå at besnakke eller favorisere nogen bestemte i en meditation, ej heller for penge
  - c) Behandle alle deltageres personlige oplysninger fortroligt.

...

1.10. Deltageres rettigheder

1. Vi søger at bevare hver enkelt deltagers autonomi og værdighed. Deltagelse i meditationerne skal være frivillig og baseret på hver deltagers forudgående offentliggørelse og individuelle samtykke. Offentliggørelse omfatter drøftelse af eventuelle elementer, der kan udgøre fysiske eller psykiske risici i ceremonierne, herunder medicinbrug, kontraindikationer og kost. Samtykket omfatter underskrevne samtykkeerklæringer om de generelle retningslinjer for meditationerne. Herunder skal deltagerne informeres om, at deltagelse kan være krævende og transformerende. Santo Daime er en spirituel retning, og meditationerne er gudstjenester. Meditationerne er ikke en erstatning for enhver medicinsk behandling eller psykologisk støtte. Deltagerne vil på forhånd blive gjort opmærksomme på, hvad arbejdets rammer tillader. I forbindelse med meditationerne vil der blive foretaget alle rimelige foranstaltninger til at sikre den enkelte deltagers sundhed og sikkerhed, både under arbejdet og i de sårbare perioder, der kan følge.”

Ansøgning om forhåndsgodkendelse til import af ayahuasca vin

Ved brev af 5. maj 2014 ansøgte Nordens Céu Sagrado Sundhedsstyrelsen om en forhåndsgodkendelse til import af ayahuasca vin med henblik på anvendelse i religiøst øje-med.

Ved mail af 6. maj 2014 videresendte Sundhedsstyrelsen ansøgningen til det daværende Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse (nu Sundheds- og Ældreministeriet) under hen-

visning til, at en forhåndsgodkendelse forudsætter, at der dispenseres fra reglerne i lovgivningen om euforiserende stoffer. Ved afgørelse af 8. januar 2015 meddelte ministeriet afslag på ansøgningen. Af afgørelsen fremgår blandt andet:

”Det følger af § 2, stk. 1, i lov om euforiserende stoffer, jf. lovbekendtgørelse nr. 748 af 1. juli 2008 med senere ændringer, at et stof, som efter internationale vedtagelser eller efter Sundhedsstyrelsens skøn frembyder fare i anledning af sine euforiserende egenskaber, kan optages på bekendtgørelse om euforiserende stoffer, jf. bekendtgørelse nr. 557 af 31. maj 2011 om euforiserende stoffer med senere ændringer, med den virkning, at stoffet her i landet kun må anvendes i medicinsk eller videnskabeligt øjemed.

I medfør af den omhandlede bestemmelse er det euforiserende stof DMT optaget som nr. 70 på liste B i bilag 1 til bekendtgørelse om euforiserende stoffer. Det indebærer, at stoffet her i landet kun må anvendes i medicinsk eller videnskabeligt øjemed, og at import af stoffet til anvendelse i andre øjemed er forbudt. Det gælder også, når stoffet optræder som indholdsstof i f.eks. vin. En forhåndsgodkendelse af import af ayahuasca-vin vil forudsætte, at Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse efter bekendtgørelsens § 28, stk. 1, dispenserer fra bekendtgørelsens § 3, stk. 1, om, at euforiserende stoffer kun må anvendes i medicinsk eller videnskabeligt øjemed.

Grundlaget for optagelsen af det euforiserende stof DMT på bekendtgørelse om euforiserende stoffer er en international vedtagelse. Stoffet er således optaget på liste I i FN-konventionen af 21. februar 1971 om psykotrope stoffer.

Et stof kan optages på den omhandlede FN-konvention, hvis Verdenssundhedsorganisationen mener, dels at stoffet kan fremkalde misbrug, afhængighed og skadelige virkninger, dels at der er tilstrækkeligt bevis for, at stoffet bliver eller sandsynligvis vil blive misbrugt og således vil udgøre et sundhedsmæssigt og socialt problem, der berettiger, at stoffet undergives international kontrol.

Det må på den baggrund lægges til grund, at det euforiserende stof DMT kan fremkalde misbrug, afhængighed og skadelige virkninger, og at anvendelse af stoffet derfor kan udgøre et sundhedsmæssigt og socialt problem.

For så vidt angår de omhandlede risici, kan Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse forstå, at det i den videnskabelige litteratur har været tilkendegivet, at de er begrænsede. Det skal i den anledning nævnes, at risici forbundet med anvendelse af andre euforiserende stoffer, som er optaget på bekendtgørelse om euforiserende stoffer, også kan være begrænsede, hvis de anvendes i de rette doser og under de rette omstændigheder. F.eks. er risiciene forbundet med medicinsk anvendelse af disse stoffer begrænsede, eftersom anvendelsen finder sted efter lægelig ordination. Lægen skal i den forbindelse følge Sundhedsstyrelsens retningslinjer, der præciserer kravene til den omhu og samvittighedsfuldhed, som læger er forpligtede til at udvise ved ordination af lægemidler, der indeholder euforiserende stoffer.

Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse kan forstå, at Nordens Céu Sagrado agter at sikre, at ayahuasca-vin kun anvendes i doser og under

omstændigheder, som begrænser risiciene forbundet med anvendelsen. Det skal i den anledning nævnes, at det krav om træning mv., som Nordens Céu Sagrado agter at stille til ceremonimestre m.fl., og de retningslinjer, som Nordens Céu Sagrado agter at følge, efter ministeriets opfattelse ikke indebærer den samme sikkerhed i forbindelse med den ønskede religiøse anvendelse af ayahuasca-vin som den sikkerhed, der er forbundet med medicinsk anvendelse af lægemidler, som indeholder euforiserende stoffer, og som er ordineret af læger i overensstemmelse med Sundhedsstyrelsens retningslinjer.

På den baggrund og i øvrigt i overensstemmelse med Ministeriet for Sundhed og Forebyggelses praksis finder ministeriet ikke grundlag for at meddele Nordens Céu Sagrado den dispensation fra bekendtgørelse om euforiserende stoffers § 3, stk. 1, som er en forudsætning for en forhåndsgodkendelse til import af ayahuasca-vin.

Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse er opmærksom på, at De til støtte for ansøgningen om forhåndsgodkendelse henviser til Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 9 om retten til bl.a. religionsfrihed. Ministeriet skal i den forbindelse nævne, at i det omfang lovgivningen om euforiserende stoffer begrænser friheden for medlemmer af Nordens Céu Sagrado til at følge en religiøs skik eller overholde en rituel forskrift, så er der tale om en begrænsning, som er nødvendig af hensyn til sundheden, jf. ovenfor om den med det euforiserende stof DMT forbundne risiko for misbrug, afhængighed og skadelige virkninger.”

Ansøgning om godkendelse som menighed i Danmark

Samtidig med ansøgningen om importtilladelse ansøgte Nordens Céu Sagrado, ligeledes ved brev af 5. maj 2014, tillige det daværende ministerium for Børn, Ligestilling, Integration og Sociale Forhold om at blive godkendt som menighed i Danmark, ligesom man anmodede ministeriet om at bekræfte, at indtagelse af ayahuasca vin som del af bevægelsens religiøse ritualer ikke strider mod den offentlige orden.

Ved afgørelse af 27. januar 2015 afviste Ministeriet for Børn, Ligestilling, Integration og Sociale Forhold at godkende Nordens Céu Sagrado som menighed. Af afgørelsen fremgår blandt andet:

”Indledningsvist skal det understreges, at Ministeriet for Børn, Ligestilling, Integration ikke har kompetence til at godkende en forenings konkrete religiøse ritualer og aktiviteter m.v. Vi har heller ikke kompetence til at dispensere fra regler i anden lovgivning, f.eks. reglerne i lovgivningen om euforiserende stoffer. Det er sundhedsmyndighederne, der har kompetence til at dispensere fra reglerne i lovgivningen om euforiserende stoffer. Ministeriet for Børn, Ligestilling, Integration og Sociale Forhold har alene kompetence til generelt at godkende en forening som et trossamfund eller en menighed med henblik på, at

trossamfundets eller menighedens præster eller lignende religiøse autoriteter kan få bemyndigelse til at foretage vielser med borgerlig gyldighed.

Det fremgår bl.a. af ansøgningen, at Nordens Céu Sagrado[s] ... sakramente (ayahuascha-vin) indeholder stoffet DMT. Det er oplyst, at Nordens Céu Sagrado ... vil udføre ritualer med indtagelse af ayahuascha-vin.

Stoffet DMT er optaget på liste B i bekendtgørelse nr. 557 af 31. maj 2011 om euforiserende stoffer. Efter § 3, stk. 1, i bekendtgørelsen må euforiserende stoffer her i landet kun anvendes i medicinsk eller videnskabeligt øjemed. Nordens Céu Sagrado ... har derfor indgivet en ansøgning til sundhedsmyndighederne om dispensation til at indføre og anvende ayahuascha-vin. Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse har den 8. januar 2015 givet afslag herpå.

Vi har ved brev af 14. januar 2015 bedt Nordens Céu Sagrado ... om at oplyse, om Nordens Céu Sagrado ... fortsat agter at anvende ayahuascha-vin i forbindelse med sine ritualer, eller om Nordens Céu Sagrado ... på baggrund af afslaget fra Ministeriet for Sundhed og Forebyggelse vil undlade at indføre og anvende ayahuascha-vin.

Nordens Céu Sagrado ... har ved brev af 20. januar 2015 oplyst, at Nordens Céu Sagrado ... fortsat ser det som afgørende for sin religionsudøvelse, at det anerkendes, at Nordens Céu Sagrado ... har ret til at anvende ayahuascha-vin som en del af sine religiøse ritualer.

Vi har forstået brevet af 20. januar 2015 således, at Nordens Céu Sagrado ... fortsat agter at anvende ayahuascha-vin i forbindelse med sine religiøse aktiviteter, og at Nordens Céu Sagrado ... derved vil overtræde lovgivningen om euforiserende stoffer, hvilket er strafbart.

Når Ministeriet for Børn, Ligestilling, Integration og Sociale Forhold godkender en forening som et trossamfund eller en menighed, sker det som nævnt med henblik på, at præster eller lignende religiøse autoriteter i foreningen kan få bemyndigelse til at foretage vielser med borgerlig gyldighed. Ministeriet tager således stilling til, om der kan ske en uddelegering af en offentlig kompetence til at foretage vielser til en privat organisation. I den forbindelse skal ministeriet bl.a. tage stilling til, om denne uddelegering sker på en forvaltningsretlig forsvarlig måde.

Det fremgår af forarbejderne til ægteskabsloven, at det i forbindelse med en ansøgning om godkendelse bl.a. skal påses, ”at der i trossamfundet intet læres eller foretages, som strider mod sædeligheden eller den offentlige orden, samt at trossamfundet har en sådan organisation, at der findes lovligt valgte repræsentanter, som på trossamfundets vegne kan fremsætte begæring om, at en eller flere af samfundets præster eller menighedsforstandere bemyndiges til at foretage vielser. Ligeledes vil det ved henvendelse til politiet blive søgt oplyst, om der foreligger ufordelagtige oplysninger om den foreslåede vielsesforretters vandel.”

Da det må lægges til grund, at Norden Céu Sagrado ... fremover vil importere og anvende ayahuascha-vin og derved vil overtræde lovgivningen om euforiserende stoffer, kan Ministeriet for Børn, Ligestilling, Integration og Sociale

Forhold ikke på det foreliggende grundlag godkende Nordens Céu Sagrado ... som en menighed.

Kriterierne for en godkendelse som trossamfund eller menighed er fastlagt i forarbejderne til ægteskabsloven. Det drejer sig om trossamfundets eller menighedens størrelse, organisation og sandsynligheden for fortsat beståen. ...

Hvis Nordens Céu Sagrado ... på baggrund af ovenstående fremover vil undlade at importere og anvende ayahuasca-vin, kan I sende en ny ansøgning om godkendelse. ”

Den 29. januar 2015 skrev Nordens Céu Sagrados advokat til det daværende ministerium for Børn, Ligestilling, Integration og Sociale Forhold blandt andet:

”Jeg skal ... for god ordens skyld gøre opmærksom på, at min klient til sagen har oplyst, at min klient fortsat ser det som afgørende for foreningens religionsudøvelse, at det anerkendes, at de har ret til at anvende den nævnte ayahuasca-vin som del af deres religiøse ritual. Min klient har ikke oplyst, at man i praksis vil gøre dette. ”

Den 6. februar 2015 skrev Ministeriet for Børn, Ligestilling, Integration og Sociale Forhold til Nordens Céu Sagrado:

”...

Vi har forstået jeres brev af 29. januar 2015 som en anmodning om, at vi genoptager behandlingen af sagen.

Som vi tidligere har oplyst, er det af afgørende betydning for sagen, om Nordens Céu Sagrado ... fremover vil overtræde lovgivningen om euforiserende stoffer ved at importere og anvende ayahuasca-vin, der indeholder det euforiserende stof DMT.

Hvis I som forening indsender en utvetydig erklæring om, at Nordens Céu Sagrado ... ikke vil importere og anvende ayahuasca-vin, så længe dette er forbudt efter lovgivningen om euforiserende stoffer, er ministeriet indstillet på at genoptage behandlingen af sagen. ...”

Behandlingen af ansøgninger om godkendelse som religiøs menighed er ved en ressortomlægning i 2015 overgået til Kirkeministeriet.

Undersøgelser af virkninger og brug af Ayahuasca

Sagsøgeren har blandt andet fremlagt en artikel fra Journal of Psychoactive Drugs, 2005 af Evelun Doering-Siveira m.fl.: ”Report on Psychoactive Drug Use Among Adolescents Using Ayahuasca Within af Religious Context.” Artiklen konkluderer blandt andet:

”Premature access to psychoactive drugs may represent a risk factor for drug misuse. Conversely, religious affiliation seems to play a protective role in terms of substance abuse. ... Forty-one adolescents from a Brazilian ayahuasca sect were compared with 43 adolescents who never drank ayahuasca. No significant differences were identified in terms of lifetime substance consumption. Throughout the previous year period, ayahuasca adolescents used less alcohol (46.31%) than the comparison group (74.4%). Recent use of alcohol was also more frequent among the latter group (65.1%) than among ayahuasca drinkers (32.5%). Although not statistically significant, slight differences in terms of patterns of drug use were definitely observed among groups. Despite their early exposure to a hallucinogenic substance, adolescents using ayahuasca in a controlled setting were mostly comparable to controls except for a considerably smaller proportion of alcohol users. Religious affiliation may have played a central role as a possible protective factor for alcohol use. Thus, ayahuasca seems to be a relatively safe substance as far as drug misuse is concerned.”

Sagsøgeren har desuden fremlagt en artikel fra 2007 af Robert S. Gable om ”Risk assessment of ritual use of oral dimethyltryptamine (DMT) and harmala alkaloids”, der blandt andet konkluderer:

”A decoction of DMT and harmala alkaloids used in religious ceremonies has a safety margin comparable to codeine, mescaline or methadone. The dependence potential of oral DMT and the risk of sustained psychological disturbance are minimal.”

Sagsøgeren har endvidere fremlagt en consultation submission fra International Center for Ethnobotanical Education, Research and Service (ICEERS) fra juli 2016 til den australske regering, Department of Health, hvoraf blandt andet fremgår:

- ”
4. The preparation of the ayahuasca, a process of boiling plants together in water, **results in relatively low concentrations** of the alkaloids as observed by science in analyzed samples (contrary to chemical extraction processes). **Their physical toxicity is negligible** in the amounts typically utilized in ceremonial ayahuasca practices.”

Sagsøgeren har endelig fremlagt ICEERS’ Technical Report about Ayahuasca, 2013, hvoraf blandt andet fremgår:

”As far as the effects of ayahuasca on the organism, clinical trials carried out with volunteers, both in laboratory conditions and natural contexts, suggest that ayahuasca is physiologically very safe (Riba, 2003, dos Santos, 2011). The impact of ayahuasca on the cardiovascular system is minimal, producing light in-

creases in blood pressure and cardiac rate. (Riba et al., 2001, 2003; dos Santos et al., 2011, 2012). It has also been shown to transiently increase concentrations of the hormones prolactin, cortisol and growth hormone (dos Santos et al., 2011, 2012) and in regard to the immune system, it decreases in a time dependent manner the subpopulations of CD4 and CD3 lymphocyte cells and increases the "natural killers" (NK) (dos Santos et al., 2011, 2012). These transitory physiological changes do not seem to have negative effects: In general blood analyses carried out before and after on volunteers in clinical trials, no changes in hematological and biochemical functions were observed (Riba et al., 2001; Riba & Barbanøj, 2005).

The principal side effect that ayahuasca induces is nausea and vomiting (Callaway, et al., 1999; Riba et al., 2001; Riba, 2003; Riba & Barbanøj, 2005; dos Santos, 2011; dos Santos et al., 2012). The action of ayahuasca on vomiting is due, first, to the specific organoleptic properties of the decoction, and secondly, to its serotonergic action (Callaway et al., 1999). In any case, this is not an adverse reaction considered important by the participants in the sessions but rather as something understood as a potential therapeutic effect called "the purge" in traditional Amazonian medicine (Luna, 1986, 2011). "The purge," in the contexts of traditional use, is understood as a physical and psychological cleansing of internal conflicts that can afflict the participant, and is considered an essential part of the therapeutic benefits (Luna, 1986, 2011).

It has also been shown in clinical trials that ayahuasca does not produce tolerance (dos Santos et al., 2012).

...

In conclusion, in the literature on the short-term, medium-term, and long-term effects, it is shown that ayahuasca is a substance that is physiologically and psychologically acceptably safe (McKenna 2004; Gable, 2007; Bouso & Riba, 2011; Barbosa et al., 2012; dos Santos, 2015)."

Dansk lovgivning om euforiserende stoffer

I medfør af lov om euforiserende stoffer § 2, stk. 1, er sundheds- og ældreministeren bemyndiget til at bestemme, at stoffer, herunder stofgrupper, som efter internationale vedtægter eller efter Sundhedsstyrelsens skøn frembyder fare i anledning af de euforiserende egenskaber, som stofferne har eller antages at have, her i landet kun må anvendes i medicinsk eller videnskabeligt øjemed.

Sundheds- og ældreministeren har med hjemmel i lovens § 2 udstedt bekendtgørelse om euforiserende stoffer. Af bekendtgørelsens § 3, stk. 1, følger, at euforiserende midler, der er optaget på de bekendtgørelsen vedføjede lister A-E, her i landet kun må anvendes i medicinsk eller videnskabeligt øjemed. DMT er optaget på bilag 1, liste B, nr. 70, til bekendtgørelsen.

Af Sundhedsstyrelsens udaterede indstilling ”om grupper af stoffer på bekendtgørelsen om euforiserende stoffer” til Ministeriet for Sundhed og forebyggelse fremgår, at Sundhedsstyrelsen indstiller tryptaminer optaget på liste B til bekendtgørelsen. Om tryptaminer er nærmere anført følgende:

”

Tryptaminer

Tryptamin er et naturligt forekommende alkaloid, som forekommer i planter, svampe og dyr. Tryptaminer omfatter en række både naturligt forekommende og syntetiske stoffer med samme kemiske grundstruktur som tryptaminer. Tryptaminer har fortrinsvis hallucinogen men også stimulerende virkning. Indtagelse af stofferne i denne gruppe indebærer en risiko for forgiftning med kramper og bevidstløshed og for psykotiske symptomer med hallucinationer. Eksempler på tryptaminer er AMT (alfa-metyltryptamin), DPT (Dipropyltryptamin) m.fl. Den kemiske formel er vist og beskrevet i bilag 1.”

FN's konvention om psykotrope stoffer

DMT er optaget som nr. 3 på bilag I til FN's konvention om psykotrope stoffer fra 1971. Af konventionens artikel 7 følger det, at de stater, der har ratificeret konventionen, med hensyn til de på bilag I optagne stoffer skal:

”...

- a) forbyde enhver brug undtagen til videnskabelige og meget begrænsede medicinske opgaver udført af behørigt autoriserede personer i medicinske eller videnskabelige institutioner, som står under deres regerings direkte kontrol eller er særligt godkendte af den;
- b) kræve, at fremstilling, handel, fordeling og besiddelse skal være underkastet særlig autorisation eller forudgående tilladelse,
- c) sørge for omhyggeligt tilsyn med de under litra a) og b) anførte institutioner og handlinger;

...

- f) forhindre eksport og import undtagen i tilfælde, hvor både eksportøren og importøren er de kompetente myndigheder eller repræsentanter for henholdsvis eksportlandet eller eksportregionen eller andre personer eller virksomheder, som er særligt autoriseret hertil af de kompetente myndigheder i deres land eller region. De i artikel 12, stk. 1 anførte krav med hensyn til eksport- og importcertifikat for de i bilag II anførte stoffer skal også gælde for de i bilag I nævnte stoffer.”

Af konventionens artikel 32, stk. 4, fremgår endvidere:

”Stk. 4. En stat, på hvis territorium der vokser vilde planter, som indeholder psykotrope stoffer af den art, der er nævnt i bilag I, og som traditionelt bruges af visse små, klart afgrænsede grupper i magiske eller religiøse riter, kan ved undertegnelsen, ratifikation eller tiltrædelsen tage forbehold vedrørende dis-

se planter for så vidt angår bestemmelserne i artikel 7, bortset fra bestemmelserne vedrørende international handel.”

Konventionens artikel 32, stk. 4, er beskrevet i FN-Kommentarens s. 385, pkt. 5 og 6:

”

5. Paragraph 4 gives rise to some questions. Plants as such are not, and it is submitted, are also not likely to be, listed in Schedule I, but only some products obtained from plants. Article 7 therefore does not apply to plants as such from which substances in Schedule I may be obtained, nor does any other provision of the Vienna Convention. Moreover, the cultivation of plants from which psychotropic substances are obtained is not controlled by the Vienna Convention. ... It appears to be clear from the proceedings of the 1971 Conference that what is meant by the word “plants” when it occurs in paragraph 4 for a second time is not the whole plant, but only those parts or products of the plants concerned which may be listed in Schedule I.
6. It appears also to be obvious from the proceedings of the 1971 Conference and from the purpose of paragraph 2 ... that a Party can by a unilateral reservation free itself from its obligation to apply provisions of article 7 to the plant parts or products in question only to the extent that would be required for making possible legal use in the magical or religious rites to which paragraph 4 refers.”

For landsretten er der fremlagt en udtalelse fra FN's International Narcotics Control Board af 17. januar 2001, hvoraf bl.a. fremgår:

”No plants (natural materials) containing DMT are at present controlled under the 1971 Convention on Psychotropic Substances. Consequently, preparations (e.g. decoctions) made of these plants, including ayahuasca are not under international control and, therefore, not subject to any of the articles of the 1971 Convention.”

Der er endvidere fremlagt skrivelse af 1. juni 2010 fra FN's International Narcotics Control Board, hvoraf fremgår blandt andet:

”I wish to inform you that no plant (natural materials) containing DMT is currently controlled under the 1971 Convention on Psychotropic Substances. Consequently, preparations (e.g. decoctions) made of these plants, including ayahuasca are not under international control and, therefore, not subject to any of the provisions of the 1971 Convention.

Some Governments may have decided, however, to apply control measures to ayahuasca, as the use of this preparation carries serious health risks. For example some Governments may have chosen to require import and export authori-

zations for international trade in ayahuasca, or consider its use or trade as a criminal offence.”

Af psykotrop-konventionens artikel 2, fremgår, at optagelse af stoffer på konventionens lister sker på baggrund af en indstilling fra en verdenssundhedsorganisation. DMT er omtalt i den 17. rapport fra WHO Expert Committee on Drug Dependence, 1970. Af rapporten fremgår blandt andet:

”The total number of groups proposed by the Committee thus remains at five, and these are defined as follows:

(a) drugs having a liability to abuse constituting an especially serious risk to public health and having very limited, if any, therapeutic usefulness;

...

The data assembled on each of the drugs included information on the following: (a) name, (b) structural chemical formula, (c) symptoms of intoxication, (d) tolerance, (e) psychic dependence, (f) physical dependence, (g) certain pharmacological characteristics, (h) major dangers of abuse, and (i) a tentative abuse-potential rating, together with appropriate references in several languages.

...

4.4. Classification of drugs recommended for control and lists of ”analogous drugs”

Group (a)

Drugs recommended for control because their liability to abuse constituting an especially serious risk to public health and having very limited, if any, therapeutic usefulness

...

3. – DMT N,N-dimethyltryptamine
”

Udtalelse fra Retslægerådet

Under en straffesag i 2014, hvor der var rejst tiltale mod en person for overtrædelse af straffelovens § 191, stk. 2, jf. stk. 1, for at have fået sendt ca. 25 kg brun tyk væske indeholdende DMT svarende til 300-600 doser LSD fra Peru til Danmark med henblik på videreoverdragelse blev der indhentet en udtalelse fra Retslægerådet, som i en erklæring af 25. juni 2015 besvarede de stillede spørgsmål således:

”Med sagens tilbagesendelse skal Retslægerådet indledningsvis anføre, at de stillede spørgsmål er af generel karakter, og at Retslægerådets opgave er at besvare spørgsmål af konkret karakter i konkrete sager.

Endvidere skal Retslægerådet anføre, at den eksisterende viden om ayahuasca's farmakologi og toksikologi i det væsentligste ikke er baseret på videnskabelige undersøgelser. På disse præmisser skal Retslægerådet besvare de stillede spørgsmål således:

Spørgsmål 1:

Retslægerådet bedes beskrive stoffet ayahuasca.

Den kemiske virksomme del af ayahuasca tilskrives DMT (dimethyl - tryptamin).

Ayahuasca er kendt for sin anvendelse ved religiøse stammefolks ceremonier.

Spørgsmål 2:

Indeholder ayahuasca naturligt stoffet DMT (dimethyl-tryptamin), og hvad er i givet fald den sædvanlige koncentration?

DMT er beskrevet som indholdsstoffet i ayahuasca. Retslægerådet kan ikke besvare hvad "sædvanlig" koncentration er, da dette begreb ikke er defineret. Retslægerådet vil antage, at der er stor variation af koncentrationen af DMT, men finder, at en litteraturgennemgang af dette område ligger udenfor Retslægerådet opgaver.

Spørgsmål 3:

Hvis spørgsmål 2 besvares bekræftende, er ayahuasca en kemisk fremkomst?

Der henvises til besvarelsen af spørgsmål 1 og 2.

Spørgsmål 4:

Har ayahuasca en euforiserende virkning og i givet fald hvilken?

Der er beskrevet euforiserende virkninger af ayahuasca.

Spørgsmål 5:

Kan ayahuasca sammenlignes med et (andet) euforiserende stof og i givet fald hvilket?

Der findes Retslægerådet bekendt ikke sammenlignende studier. De anekdotiske beskrivelser af virkningen af ayahuasca har ligheder med den beskrevne effekt af LSD og lignende stoffer.

Spørgsmål 6:

Hvad er en normal dosis ayahuasca?

Spørgsmålet kan ikke besvares.

Spørgsmål 7:

Er ayahuasca vanedannende?

Viden om langtidsvirkninger af ayahuasca er stærkt begrænset, og spørgsmålet kan ikke besvares.

Spørgsmål 8:

Er ayahuasca nyttigt i forbindelse med afvænnning af andre stoffer?

Spørgsmål 9:

Har ayahuasca helbredende virkning i forbindelse med behandling af somatiske eller psykiske lidelser?

Ad spørgsmål 8 og 9:

Der henvises til besvarelsen af spørgsmål 7.

Spørgsmål 10:

Retslægerådet bedes beskrive stoffet DMT.

Spørgsmålet er af generel karakter og vil desuden kræve et meget omfattende svar, som ligger uden for Retslægerådets opgaver.

Spørgsmål 11:

Er DMT indeholdt naturligt i menneskekroppen, dyr og/eller planter.

Spørgsmålet er af generel karakter. Retslægerådet kan dog bemærke, at DMT næppe findes i aktive koncentrationer i almindelige personer, der indtager almindelig kost.

Spørgsmål 12:

Har DMT en euforiserende virkning og i givet fald hvilken?

Der henvises til besvarelsen af spørgsmål 4.

Spørgsmål 13:

Hvad er en normal dosis DMT?

Ayahuasca anvendes ikke i lægelig sammenhæng, hvorfor der ikke findes en normal dosis. Uautoriserede kilder angiver varierende doser afhængig af indtagelsesvejen, oftest i størrelsesordener under 100 mg.

Spørgsmål 14:

Er DMT vanedannede?

Der eksisterer ikke tilstrækkelig viden til at besvare dette generelle spørgsmål.

Spørgsmål 15:

Giver sagen Retslægerådet anledning til yderligere bemærkninger?

Retslægerådet skal pointere, at den eksisterende viden om ayahuasca er begrænset og oftest angivet af uautoriserede kilder. ...”

Ved landsrettens dom i straffesagen blev den tiltalte fundet skyldig efter anklageskriftet og blev idømt fængsel i 6 måneder, der blev gjort betinget med vilkår om blandt andet 120 timers samfundstjeneste.

Regelgrundlaget vedrørende godkendelse af trossamfund og menigheder

Af ægteskabslovens § 16, stk. 1, nr. 2 og 3, fremgår, at kirkelig vielse kan finde sted inden for de anerkendte trossamfund, når en af parterne hører til vedkommende trossamfund, og inden for andre trossamfund, når en af parterne hører til vedkommende trossamfund, og trossamfundet har præster, som er bemyndiget til at foretage vielser.

Reglerne for godkendelse af trossamfund og menigheder er beskrevet i ”Vejledende retningslinjer til godkendelse som trossamfund eller menigheder”, 6. reviderede udgave af 18. august 2011, udarbejdet af Det Rådgivende Udvalg vedrørende Trossamfund. Af vejledningen fremgår blandt andet:

”Den ministerielle godkendelse af trossamfund drejer sig ikke om religionsfrihed. Der er ikke tale om vurdering af religioner, idet godkendelsen alene hviler på objektive kriterier. Udvalgets arbejde hviler på den forvaltningsretlige opfattelse, at den ministerielle godkendelse som et trossamfund (og hermed mulighed for meddelelse af vielsesbemyndigelse) udgør en uddelegering af den udøvende magt. Derfor forbeholder ministeriet sig retten til at skønne over, hvorvidt denne uddelegering sker på en forvaltningsretlig forsvarlig måde. Ministeriets ret til at afvise ansøgere er ikke i strid med erklæringer og konventioner mod diskrimination ... Sidstnævnte erklæringer og konventioner skal forstås som værn mod, at individer eller grupper mister eller nægtes deres grundrettigheder på grund af religion, race, sprog o.l. Særrettigheder kan imidlertid tildeles af staten efter klare og objektive kriterier.

Udvalget har udarbejdet nedenstående retningslinjer for vurderingen af indkomne ansøgninger om godkendelse som trossamfund. Disse retningslinjer ligger tæt op ad dansk lovgivning og ministeriel praksis med hensyntagen til internationale erklæringer og konventioner. Udvalget ønsker åbenhed omkring retningslinjerne for at imødegå anklager om diskrimination eller tilfældig praksis.

...

Udvalgets juridiske grundlag

Udvalgets juridiske grundlag er først og fremmest *Danmarks Riges Grundlov* af 5. juni 1953. Derudover indgår ægteskabsloven af 1969 (§ 16, stk. 1, nr. 3) samt en række bestemmelser, der vedrører trossamfund.

Retsgrundlaget består yderligere af de internationale aftaler, som den danske stat har indgået, herunder *Lov om Den Europæiske Menneskerettighedskonvention* af 1992 ... samt *Verdenserklæringen om menneskerettighederne af 1948*, *Bekendtgørelse af international konvention af 21. december 1965 om afskaffelse af alle former for racediskrimination*, *Bekendtgørelse af international konvention af 16. december 1966 om borgerlige og politiske rettigheder med tilhørende valgfri protokol*, og *Konvention til Beskyttelse af Menneskerettigheder og grundlæggende Frihedsrettigheder af 1950* med efterfølgende tillægsprotokoller, som er grundlaget for ovennævnte lov af 1992.

Dertil indgår kirkeministerens svar i forbindelse med Folketingets behandling af ægteskabsloven (*Folketingstidende* 1968-69, tillæg B, sp. 1927-30). Dette svar præciserer begrebet ”trossamfund”. Endelig har udvalget orienteret sig om den praksis, som indtil udvalgets nedsættelse er blevet fulgt af Kirkeministeriets rådgiver.

Endvidere gælder udlændingeloven ... .”

Af kirkeministerens svar på spørgsmål 12 i forbindelse med Folketingets behandling af ægteskabsloven fremgår en række krav, som skal opfyldes for at blive godkendt som trossamfund og for at opnå bemyndigelse til at forrette vielser. Blandt andet fremgår følgende:

”Det vil naturligvis blive påset, at der i trossamfundet intet læres eller foretages, som strider mod sædeligheden eller den offentlige orden, samt at trossamfundet har en sådan organisation, at der findes lovligt valgte repræsentanter, som på trossamfundets eller de enkelte menigheders vegne kan fremsætte begæring om, at en eller flere af samfundets præster eller menighedsforstandere bemyndiges til at forrette vielser. Ligeledes vil det ved henvendelse til politiet blive søgt oplyst, om der foreligger ufordelagtige oplysninger om den foreslåede vielsesforretters vandel.”

Danmarks internationale forpligtelser til at beskytte individers religionsfrihed

Danmarks internationale forpligtelser til at beskytte individers religionsfrihed følger af Den Europæiske Menneskerettighedskonvention artikel 9, af Den Europæiske Unions Charter om Grundlæggende rettigheder, artikel 10, stk. 1, samt af FN's konvention om civile og politiske rettigheder artikel 18.

I medfør af Den Europæiske Menneskerettighedskonvention artikel 9, stk. 1, har enhver ret til at tænke frit og til samvittigheds- og religionsfrihed. Retten omfatter frihed til at skifte religion eller tro samt frihed til enten alene eller sammen med andre, offentligt eller privat at udøve sin religion eller tro gennem gudstjeneste, undervisning, andagt og overholdelse af religiøse skikke. Af artikel 9, stk. 2, følger, at religionsfriheden kun kan underkastes sådanne begrænsninger, som er foreskrevet ved lov og er nødvendige i et demokratisk samfund af hensyn til den offentlige tryghed, for at beskytte den offentlige orden, sundheden eller sædeligheden eller for at beskytte andres rettigheder og friheder.

I medfør af Den Europæiske Unions Charter om Grundlæggende rettigheder, artikel 10, stk. 1, har enhver ret til at tænke frit og til samvittigheds- og religionsfrihed. Denne ret omfatter frihed til at skifte religion eller tro samt frihed til enten alene eller sammen med andre, offentligt eller privat at udøve sin religion eller tro gennem gudstjeneste, undervis-

ning, andagt og overholdelse af religiøse skikke. Af Charterets artikel 52, stk. 1, fremgår, at enhver begrænsning i udøvelsen af de rettigheder og friheder, der anerkendes ved Charteret, skal være fastlagt i lovgivningen og skal respektere disse rettigheders og friheders væsentligste indhold. Under iagttagelse af proportionalitetsprincippet kan der kun indføres begrænsninger, såfremt disse er nødvendige og faktisk svarer til mål af almen interesse, der er anerkendt af Unionen, eller et behov for beskyttelse af andres rettigheder og friheder.

Af Charterets artikel 52, stk. 3, fremgår endvidere, at i det omfang Charteret indeholder rettigheder svarende til dem, der er sikret ved Den Europæiske Menneskerettighedskonvention, har de samme betydning og omfang som i konventionen. Dette er ikke til hinder for, at EU-retten kan yde en mere omfattende beskyttelse end konventionen.

Af FN's konvention om civile og politiske rettigheder artikel 18, stk. 1, fremgår, at enhver har ret til tankefrihed, samvittighedsfrihed og religionsfrihed. Denne ret skal omfatte frihed til at bekende sig til eller antage en religion eller tro efter eget valg samt frihed til, alene eller sammen med andre, offentligt eller privat at give udtryk for sin religion eller tro ved gudsdyrkelse, udførelse af rituelle handlinger, overholdelse af religiøse sædvaner samt undervisning. Af artikel 18, stk. 3, følger endvidere, at friheden til at give udtryk for en religion eller tro kun må underkastes sådanne begrænsninger, som er foreskrevet ved lov og er nødvendige af hensyn til den offentlige sikkerhed, orden, sundhed eller sædelighed eller andres grundlæggende rettigheder og friheder.

Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol har afsagt en række afgørelser vedrørende rækkevidden af Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 9, herunder blandt andet en admissibilitetsafgørelse af 6. maj 2014, Fränklin-Beentjes og Ceflu-Luz da Floresta mod Nederlandene (28167/07), om et generelt forbud mod import af DMT og derved ayahuasca, som udgjorde et indgreb i en menigheds religionsfrihed, men var nødvendigt i et demokratisk samfund for at beskytte den offentlige sundhed.

Herudover har FN's Human Rights Committee i en afgørelse, Prince mod Sydafrika (1474/06), omhandlende beskyttelsen af religionsfrihed efter FN's konventionen om civile og politiske rettigheder (ICCPR) udtalt, at et generelt forbud mod import af cannabis ikke udgjorde en krænkelse af religionsfriheden for en tilhænger af rastafari-religionen.

Udenlandske domstolsafgørelser

Sagsøgeren har for landsretten henvist til en hollandsk afgørelse af 21. maj 2001 fra Amsterdams Distriktsret omhandlende en straffesag (13/067455-99), hvor retten fandt, at det ud fra en proportionalitetsafvejning ikke kunne forbydes at importere ayahuasca til religiøst brug.

Sagsøgeren har endvidere henvist til en afgørelse fra den amerikanske Højesteret: Alberto R. Gonzales, Attorney General et al., Petitioners v. O Centro Espirita Beneficiente Uniao DO Vegetal et al., (546 U.S. 2006). Retten fandt, at brugen af ayahuasca måtte anses for at være beskyttet af retten til religionsudøvelse efter den amerikanske forfatning, og at der ikke var dokumenteret et tilstrækkeligt behov for at hindre denne religionsudøvelse. Retten anså endvidere ayahuasca for at være omfattet af forbuddet i FN konventionen om psykotrope stoffer.

Forklaringer

Der er afgivet forklaringer af Marina Jacobsen, Layla K. Pätzold, Jordi Riba, Jace Callaway, Inge Birkemose og Ljubica Vukelic Andersen.

Marina Jacobsen har forklaret blandt andet, at hun er medlem af Nordens Céu Sagrado. Hun er cand.mag. i sprog og har en ph.d.-grad i filosofi og videnskabsteori, hvilket hun også har undervist i. Hun er fraskilt og har en datter og to børnebørn, som hun bruger meget tid sammen med. Santo Daime integrerer elementer fra en række af verdens største religioner, men hovedsageligt fra katolicismen. De betragter sig grundlæggende som kristne. Ved indtagelse af ayahuasca opstår transsubstantiation, hvor man oplever at komme i forbindelse med en højere kraft. Ayahuasca er som en nøgle, der åbner for sjælen på en måde, så man oplever, at guds rige og himmelrige er inde i én selv. Under ceremonien deltager der ikke en præst eller mediator. Der er derimod en facilitator til stede, der varetager afviklingen af ceremonien. I forbindelse med indtagelse af sakramentet er deltagerne iklædt hvidt tøj, og inden selve indtagelsen af ayahuasca beder man en bøn om ubetinget kærlighed, fred og stilhed. Herefter sætter deltagerne sig ned, og man hører på salmer, Fadervor, Ave-Marias m.v. Efter indtagelse af sakramentet oplever deltagerne at blive trukket ind i en tilstand af fred og kærlighed. Der deltager omsorgspersoner under ceremonierne, som hjælper deltagerne ved at bringe vand og lignende. Det kan forekomme, at personer oplever at få kvalme og opkastning efter indtagelse af ayahuasca. Dette betragtes som en slags udrensning. De har ikke oplevet, at nogen har fået psykoser efter indtagelse af ayahuasca. Santo Daime er ikke en form for terapi, men derimod en religion. Sakramentet kan ikke

byttes ud med f.eks. vin. Hun har selv tidligere været ihærdig kirkegænger, og hun ved, at altervin ikke har samme kraft som ayahuasca. Hun begyndte at praktisere Santo Daime for 7 år siden. Hun kan ikke genkende, at ayahuasca skulle være farligt. Der indgår to forskellige planter i ayahuasca, og der er utroligt lidt DMT heri. DMT findes overalt i naturen. Det er det syntetiske DMT, der er forbudt.

Der er mellem 70 – 100 medlemmer i Nordens Céu Sagrado, og de har udarbejdet en etisk kode. Der findes tilsvarende kodekser i for eksempel Canada og USA. De etiske koder er udarbejdet, fordi deltagerne, der modtager sakramentet, skal være forberedte på at kunne møde urgrunden. Det er afgørende, at deltagerne tager det alvorligt, ligesom de pågældende skal komme af egen fri vilje. En person, der tager medicin eller lider af psykiske problemer, har måske ikke sin fulde frie vilje. Det er rigtigt, at der er en teoretisk mulighed for, at sakramentet er uforeneligt med visse former for medicin, og for en ung person kan det forekomme, at vedkommende måske ikke har den fornødne klarhed i forhold til sit liv. Derfor skal man være fyldt 18 år for at indtage sakramentet. Man kan komme ind i menigheden, selv om man ikke har det godt, men man kan ikke få sakramentet. ”Settingen” i forbindelse med indtagelse af ayahuasca kan have stor indvirkning på virkningen heraf. Den religiøse ramme for indtagelsen betyder meget for den måde, hvorpå deltagerne reagerer. Det er hendes indtryk, at det vil kunne være forsvarligt at køre bil efter indtagelse af ayahuasca, og hun ville ikke have vanskeligheder ved at stå for en undervisningstime kort efter at have indtaget ayahuasca.

Hun føler sig overbevist om, at de i Nordens Céu Sagrado, for eksempel under den indledende samtale, vil være i stand til at identificere en person, der indtager psykofarmaka. Under en sådan samtale spørger de til, om folk tager medicin, lider af højt blodtryk eller tilsvarende. Som regel er folk meget ærlige omkring deres medicinindtagelse. Hun kan selv meget tydeligt se på folk, om de tager psykofarmaka. De har oplevet, at personer, der indtager psykofarmaka, har ønsket at indtage ayahuasca. Nordens Céu Sagrado har konsulteret Jace Callaway mere generelt, og de har også konsulteret læger i Brasilien. De fik kendskab til Jace Callaway i forbindelse med, at han optrådte som vidne i en spansk retssag. Nordens Céu Sagrado har søgt om godkendelse som trossamfund, fordi de gerne vil have lov til at praktisere deres religion dér, hvor de lever og har deres hverdag. Nordens Céu Sagrado er en ægte religiøs bevægelse, og det er vigtigt, at deres spiritualitet bliver taget alvorligt. Medlemmerne af Nordens Céu Sagrado indtager sakramentet, når de har mulighed herfor, f.eks. under rejser. I forbindelse hermed har de oplevet tilfælde, hvor deltagere har kastet

op, men de har aldrig oplevet, at deltagerne har haft psykoser. Der kan være tilfælde, hvor nogen reagerer under ceremonien, hvilket kan have sammenhæng med, at man for at komme højere op skal ”gøre rent i fundamentet”. Ceremonien skal efter kalenderen holdes omkring hver fjortende dag.

Layla K. Pätzold har forklaret blandt andet, at hun er medlem af Nordens Céu Sagrado. Hun er tysk statsborger og har tidsubegrænset opholdstilladelse i Danmark efter EU-reglerne. Hun har opholdt sig i Danmark i 11 år, og har været medlem af Nordens Céu Sagrado i omkring halvandet år. Hun er døbt og konfirmeret som almindelig kulturkristen, men hun har gennem lang tid været et spirituelt menneske. Folkekirken tilbyder en meget intellektuel tilgang, hvorimod Santo Daime tilbyder en mere oplevelsesmæssig tilgang. Ayahuasca indgår som en integreret del af ceremonien. Ayahuasca er sakramentet, der gør, at man ”får gud i sig”. Nadveren indgår i mange kirkesamfund, men ayahuasca giver en anden oplevelse end altervinen. Ayahuasca smager meget dårlig, og den fysiske oplevelse i øvrigt er meget forskellig fra gang til gang.

Jace Callaway har forklaret blandt andet, at han har studeret kemi ved universitetet i årene 1976 – 1980, og at han i 1984 erhvervede en mastergrad i organisk og analytisk kemi. I 1994 erhvervede han en ph.d.-grad i medicinalkemi, og efterfølgende har han ligeledes erhvervet en ph.d.-grad i etnofarmakologi. Han er i dag adjungeret professor ved University of East Finland. Han har forfattet 14 akademiske publikationer vedrørende ayahuasca, ligesom han har fået optrykt 14 publikationer i forskellige videnskabelige tidsskrifter inden for beslægtede områder, for eksempel medicin. Han har blandt andet beskæftiget sig med *Mimosa Hostilis*, der på tilsvarende vis indeholder visse kemiske stoffer, der bliver brugt i religiøse sammenhænge. Han er ikke medlem af Santo Daime-bevægelsen eller andre tilsvarende bevægelser. Han har været sagkyndigt vidne i flere retssager i andre lande, senest for fem år siden i en retssag i Irland.

Han betragter sig ikke som rådgiver for Nordens Céu Sagrado, men han har modtaget og besvaret mails fra Nordens Céu Sagrado på samme måde, som han ville gøre i forhold til andre, der skrev til ham. I 1996 publicerede han en artikel om kontraindikation ved medicin, hvori det påpeges, at der kan være et problem ved indtagelse af ayahuasca i forbindelse med f.eks. prozac. Dette skyldes de alkaloider, der indgår i den anden plante, som ayahuasca er baseret på. Det må være dette, der sigtes til, når der henvises til ham i organisationens etiske kode.

Ayahuasca er et kompliceret planteprodukt, der indeholder mange forskellige plantedele. I religiøs kontekst indeholder ayahuasca normalt en eller to planter, henholdsvis baniosteriopsis, der indeholder monoamino oxidanter, og psychotria veridis, der indeholder DMT. Kemisk set er det uden betydning, om DMT er naturligt frembragt eller frembragt i et laboratorium.

En dosis på omkring 30 – 60 ml lyder som en typisk dosis i religiøs sammenhæng. En sådan dosis vil indeholde mellem 20 – 40 mg DMT. Virkningen heraf vil indtræde omkring 30 minutter efter indtagelsen, hvor de første psykoaktive reaktioner vil være synlige og vil stige frem til to timer efter indtagelsen, hvorefter virkningen vil reduceres. Tre til fire timer efter indtagelsen vil tilstanden være tilbage til normal. Den psykologiske effekt vil blandt andet kunne bestå i en øget grad af introversion, og det individ, der har indtaget ayahuasca, kan have en tendens til at opleve større indsigt i sig selv og i omgivelserne. Den fysiske effekt vil være individuel, men der vil indledningsvis kunne optræde milde rystelser. Der kan forekomme kvalme og opkast, men dette sker ikke altid. På tilsvarende måde kan der forekomme fordøjelsesproblemer. Typisk vil den, der står for ceremonien, vurdere, hvilken dosis der skal bruges, ligesom vedkommende vil indrette de forskellige doser til de enkelte individer. Han vil ikke sige, at ayahuasca virker euforiserende, og man kan ikke med rimelighed sammenligne ayahuasca med andre euforiserende stoffer, herunder ecstasy. Han er ikke bekendt med, at ayahuasca skulle være fysisk skadelig. Hvis en person er prædisponeret for en psykisk lidende, kan ayahuasca forstærke dette. Den menneskelige krop producerer selv DMT.

Mens alkohol har en bevidsthedsbegrænsede virkning, har ayahuasca en bevidsthedsudvidende effekt, og man oplever ikke bevidstløshed selv efter indtagelse af store doser. Han vil dog ikke anbefale, at man kører bil eller lignende efter indtagelse af en dosis på 30 – 60 ml ayahuasca, medmindre der foreligger en livstruende situation. Ayahuasca er ikke afhængighedsskabende som for eksempel heroin. Han er ikke enig i det, som Retslægerådet anfører i sit svar af 25. juni 2015 på spørgsmål 11. Selv i tilfælde af at for eksempel en liter ayahuasca falder i de forkerte hænder, vil det ikke være farligt for den pågældende at indtage det. Han er bekendt med ICEERS, men han har intet med denne organisation at gøre. Han kender de stoffer, der indgår i gennemførelsesafgørelsen af 25. september 2014. Disse stoffer har intet med ayahuasca at gøre, udover at de er psykoaktive. Der er ret gode og valide oplysninger om ayahuasca, men der er også meget ”støj” herom.

Jordi Riba har forklaret blandt andet, at han forsker på fuld tid ved Saint Paul Universitet i Barcelona og leder en forskningsgruppe, der samarbejder med flere forskellige fakulteter. Ayahuasca er ét af de områder, han forsker i, og han har beskæftiget sig hermed gennem tyve år. Han har deltaget i udarbejdelsen af den tekniske rapport omkring ayahuasca, som blev offentliggjort af ICEERS i 2013. Han har tidligere samarbejdet med ICEERS, men er ophørt hermed, idet ICEERS efter hans opfattelse er blevet for politisk præget. Han kan stå inde for indholdet af rapporten.

I relation til religiøs brug lyder en dosis på 30 – 60 ml ayahuasca som en sædvanlig dosis. En sådan dosis vil ikke være skadelig. Gennem hans forskning har han påvist, at brugen af ayahuasca er meget sikker og ikke afhængighedsskabende. Man kan ikke sammenligne ayahuasca med LSD eller ecstasy. Der er efter hans opfattelse et paradoks ved, at der findes håndkøbsmedicin, såsom paracetamol, der er forbundet med en langt større risiko for forgiftning end ayahuasca. Selv i tilfælde af at uvedkommende måtte få adgang til meget store doser af ayahuasca, er der ingen risiko for, at vedkommende måtte få en overdosis. Vedkommende vil typisk kaste op, hvis vedkommende indtager en for stor dosis. DMT indgår i en lang række planter samt i hjernen på pattedyr, herunder mennesker. Potentielt kan der være en vis risiko, hvis ayahuasca indtages sammen med antidepressive stoffer, men risikoen er lille. Han er ikke enig med Retslægerådet i, at den eksisterende viden om ayahuasca er begrænset og oftest hidrører fra uautoriserede kilder. Han har personligt publiceret omkring 40 artikler om emnet, og han betragter sig selv som en autoriseret kilde.

Inge Birkemose har forklaret blandt andet, at hun er speciallæge i almen medicin og er ansat i Odense Kommunes Rusmiddelcenter som behandlingsansvarlig overlæge. Hun er ligeledes sagkyndig rådgiver for Sundhedsstyrelsen vedrørende stofmisbrug. Rusmiddelcenteret har haft en person i behandling, der udviklede en psykose efter brug af ayahuasca i religiøs sammenhæng. At psykosen har sammenhæng med brug af ayahuasca i religiøs sammenhæng baserer sig på patientens egne oplysninger.

DMT er et stof, der findes i planter. Stoffet er naturligt, men ikke hyppigt forekommende. Det er almindeligt kendt, at indtagelse af DMT har en psykedeliske virkning. DMT kan i den forbindelse sammenlignes med LSD. Det er efter hendes erfaring korrekt, at indtagelse af tryptaminer indebærer de risici, som er omtalt i Sundhedsstyrelsens indstilling af 17. juni 2012.

Man antager, at DMT påvirker de receptorer i hjernen, der er forbundet med bl.a. velbehag, glæde og hallucinationer. Det er meget slående, at beskrivelserne fra personer, der har indtaget ayahuasca, er meget enslydende, og at personerne beskriver at have oplevet lys og følelsen af åbenbaring. Der er også personer, der beskriver meget angstfyldte hallucinationer efter indtagelse, hvori der indgår slanger eller lignende. Hallucinationerne og deres karakter er meget forskellig fra person til person og fra gang til gang. Man ved reelt ikke, hvilke forhold der i øvrigt udløser og påvirker hallucinationerne. Den hallucinerende virkning beskrives typisk at vare tre til fire timer.

Der indgår to planter i ayahuasca, herunder en plante, der omfatter DMT, og en plante, hvori der indgår såkaldte mavehæmmere. Mavehæmmere påvirker nedbrydningen, således at det psykedeliske stof i DMT'en kan have virkning i længere tid. Ved indtagelse af ayahuasca består der en latent risiko for, at psychedelika udvikler sig til psykoser. Indtagelse kan endvidere indebære en risiko for højt blodtryk, kramper, og der er beskrevet dødsfald. Indtagelse af ayahuasca samtidig med, at man indtager antidepressionsmedicin, er potentielt farligt. Tilsvarende gælder, hvis man indtager naturpræparater mod depressioner eller lider af diabetes, for højt blodtryk eller er generelt fysisk svækket. Hendes erfaring som læge er, at patienter kan have en manglende erkendelse omkring deres medicinindtag. Der er også en tendens til, at personer ikke omtaler den naturmedicin, de indtager. DMT-molekylen er den samme, uafhængigt af om det er organisk eller kemisk fremstillet.

DMT forekommer naturligt i visse planter, men der er tale om planter, som vi ikke betragter som dagligdags fødevarer. DMT som indeholdt i ayahuasca forefindes ikke naturligt i kroppen. DMT er sammenligneligt med blandt andet LSD, psilocybin og meskalin. Det er ikke sandsynligt, at ayahuasca er afhængighedsskabende, men der kan muligvis opstå en psykisk trang i forbindelse med samvær med andre personer, der indtager ayahuasca. Det er velkendt, at "settingen" spiller en væsentligt rolle for tiltrækningen af nye brugere. Hun er enig i det, der er anført i Retslægerådets udtalelse af 25. juni 2015, hvorefter den eksisterende viden om ayahuasca er begrænset. Hendes udtalelser baserer sig på hendes viden om farmakologi og misbrug samt på helt ny forskning på området af Erritzøe fra juni 2016. Hun har ikke nærmere kendskab til Jace Callaways eller Jordi Ribas forskning. Man kender ikke de aktive komponenter eller mængden heraf i ayahuasca helt præcist, hvilket giver nogle begrænsninger for forskningen. Viden om mængden af aktivt stof er nødvendigt for at lave klassisk forskning.

Ljubica Vukelic Andersen har forklaret blandt andet, at hun er overlæge på akutafdelingen på Aarhus Universitetshospital, ligesom hun er tilknyttet Retsmedicinsk Institut og Farmakologisk afdeling. Hun bistår Sundhedsstyrelsen med farlighedserklæringer og er tilknyttet Retslægerådet som sagkyndig. Hun har som sagkyndig deltaget i Retslægerådets udtalelse af 25. juni 2015 vedrørende ayahuasca.

DMT er et molekyle, som tilhører gruppen af tryptaminer. Hun er enig i, at tryptaminer har de virkninger og skadevirkninger, der er beskrevet i Sundhedsstyrelsens brev af 17. juni 2012. DMT ligner stoffet serotonin, der findes i kroppen. Hvis DMT indtages oralt, vil det blive nedbrudt og således ikke optaget i tarmene. Hvis DMT indtages sammen med de såkaldte mavehæmmere, dæmpes nedbrydningen, hvorefter stoffet optages i blodbanerne og påvirker receptorer i hjernen. Den fysiske virkning består blandt andet i, at nogle personer vil få kvalme og opkast. Hertil kommer, at puls og blodtryk kan stige, og nogle kan få udvidede pupiller og kramper. Den psykiske virkning er hallucinationer. Virkningen er navnlig til stede mellem to til otte timer efter indtagelsen, men der har været eksempler på symptomer op til uger efter indtagelsen. Der er ikke særlig meget forskning i relation til doser af DMT, men studier viser dog, at der vil komme symptomer ved indtagelse af 35 – 70 mg DMT. Dette afhænger dog også af mængden af mavehæmmere, der indtages. Der er flere sundhedsrisici forbundet med indtagelse af DMT, herunder serotonergt syndrom og udvikling af psykoser. Hvis man samtidigt indtager antidepressiva øges risikoen for sundhedsskadelige virkninger.

Der er ingen forskel på, om DMT udvindes af planter eller fremstilles kemisk. DMT kan i forhold til effekt sammenlignes med LSD. Der er nogle studier, hvor man har fundet spor af DMT i kroppen. Der er dog tale om så små mængder, at de ikke kan tillægges betydning for kroppen. At man har fundet spor af DMT i kroppen er ikke ensbetydende med, at det er ufarligt at indtage DMT. Det er ligeledes beskrevet, at DMT findes i visse planter, f.eks. i meget små mængder i grønne tomater. Hvis man indtager sådanne fødevarer oralt, uden at man samtidig indtager mavehæmmere, har det ikke nogen betydning. Der er nogle svampe, der indeholder stoffer i denne gruppe. Der er ikke særlige gode data på farligheden af DMT, men DMT må antages at være farligere end hash og mindre farligt end heroin. Der findes ganske lidt forskning indenfor området, og dele af eksisterende forskning lider af visse metodefejl eller svagheder. Der er således tilfælde af forskning, hvor man sammenligner én gruppe af personer med en anden gruppe af personer, men hvor grupperne ikke er

sammenlignelige, for eksempel fordi man sammenligner religiøst indtag i en gruppe, der giver hinanden støtte, med indtag i en gruppe, der består af personer, der er mere udsatte, f.eks. en gruppe alkoholikere. Sundhedsrisikoen er eksisterende, uanset i hvilken sammenhæng man indtager stoffet. Når det i Retslægerådets udtalelse af 25. juni 2015 er anført, at den eksisterende viden om ayahuascas farmakologi og toksikologi i det væsentlige ikke er baseret på videnskabelige undersøgelser, sigtes der til, at den eksisterende forskning generelt lider af metodemæssige mangler. Artiklen af Robert S. Gable i tidsskriftet fra Society for The Study of Addiction bærer præg af svagheder i forhold til de videnskabelige metoder. De grupper, der omtales i artiklen, er ikke sammenlignelige grupper, og der er ikke testet over tilstrækkelig lang tid. Der er ikke taget højde for, at koncentrationen af DMT varierer fra plante til plante og høst til høst. Hun er ikke enig i konklusionen, herunder at DMT er sammenlignelig med metadon, da metadon har været forbundet med dødsfald. Det er risikabelt at indtage DMT, men nok ikke så risikabelt som at indtage metadon. Det kan ikke udelukkes, at nogle personer er mere genetisk disponeret til at kunne tåle ayahuasca. Hun har ikke belæg for at sige, at det er vanedannende.

Hun er bekendt med en række af Jordi Ribas artikler om ayahuasca, mens hun er usikker på, om hun har læst nogle af Jace Callaways artikler. Riba har samlet mange individer i sin undersøgelse, og sammenligner en gruppe, der tager ayahuasca, med en gruppe, der ikke gør, men når han et halvt år efter spørger personerne igen, er halvdelen af populationen faldet fra. Det er derfor ikke sikkert at bruge hans konklusioner. De foreliggende undersøgelser lever ikke op til farmakologiske og toksikologiske standarder.

Procedure

Sundheds- og Ældreministeriets afgørelse af 8. januar 2015

Nordens Céu Sagrado har til støtte for sin påstand gjort gældende, at Sundheds- og Ældreministeriets afslag på tilladelse til import af ayahuasca er i strid med sagsøgers medlemmers ret til religionsudøvelse som beskyttet i henhold til Danmarks internationale forpligtelser og EU-retten.

Det følger af Den Europæiske Menneskerettighedskonvention artikel 9, FN's konvention om civile og politiske rettigheder artikel 18 samt Den Europæiske Unions charter om Grundlæggende Rettigheder artikel 10 sammenholdt med artikel 52, at der er en grundlæggende ret til religionsudøvelse, og at der alene må ske et indgreb i denne ret, såfremt det

sker af hensyn til den offentlige sikkerhed, orden, sundhed eller sædelighed eller andres grundlæggende rettigheder og friheder, og såfremt indgrebet kan anses for proportionalt.

Den Europæiske Unions Charter om Grundlæggende Rettigheder finder anvendelse, herunder charterets artikel 10 om retten til religionsfrihed. Flere af Nordens Céu Sagrados medlemmer er EU-borgere, herunder den tyske statsborger Layla Kristina Pätzold, der har tidsubegrænset opholdstilladelse i Danmark efter EU-reglerne. På grund af Sundheds- og Ældreministeriets afslag kan Layla Kristina Pätzold ikke udøve sin religion i Danmark, som hun ønsker det. Afslaget medfører således et indgreb i hendes ret til at udøve sin religion her i landet og i hendes ret til fri bevægelighed som EU-borger.

Nordens Céu Sagrados medlemmers brug af ayahuasca er central for medlemmernes udøvelse af deres religion og Sundheds- og Ældreministeriets afslag udgør derfor et indgreb i medlemmernes ret til religionsudøvelse.

Det fremgår af Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols praksis, at Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 9 kan indeholde positive forpligtelser for medlemsstaterne til at sikre en effektiv nydelse af retten til religionsudøvelse, og at denne forpligtelse også gælder i forhold til generelle forbud, der direkte begrænser en persons ret til religionsudøvelse. Såfremt Sundheds- og Ældreministeriets afgørelse ikke måtte udgøre et indgreb efter konventionens artikel 9, stk. 1, har ministeriet en positiv forpligtelse efter artikel 9 til at sikre, at Nordens Céu Sagrados medlemmer kan udøve deres religion, herunder ved at tage ayahuasca som en del af deres sakramente.

Sundheds- og Ældreministeriets afslag med henvisning til den offentlige sundhed er ikke proportionalt i forhold til Nordens Céu Sagrados medlemmers ønske om at importere og anvende ayahuasca til deres religiøse ceremonier, og indgrebet er ikke nødvendigt i et demokratisk samfund som påkrævet efter Den Europæiske Menneskerettighedskonvention artikel 9, stk. 2.

Det er Sundheds- og Ældreministeriet, der skal løfte bevisbyrden for, at afslaget er nødvendigt.

Sundheds- og Ældreministeriet har begrundet afslaget med, at det er vurderet internationalt og af Sundhedsstyrelsen, at DMT kan medføre skadelige virkninger m.v. og med, at de af

Nordens Céu Sagrado foreslåede retningslinjer til brug af ayahuasca ikke er tilstrækkelige til at sikre mod eventuelle skadelige virkninger.

Internationalt er der et generelt forbud mod bl.a. import af DMT som en ren kemisk substans, jf. artikel 7 i FN's konvention fra 1971 om psykotrope stoffer, Schedule I. Der er i konventionen og i FN-kommentaren dertil imidlertid flere støttepunkter for, at ayahuasca ikke er omfattet af forbuddet i artikel 7. I Schedule I til konventionen opremses de stoffer, som medlemsstaterne er pålagt at forbyde, herunder DMT. Ayahuasca og de planter, som ayahuasca udvindes af, er ikke nævnt i Schedule I. Ayahuasca er derfor som udgangspunkt ikke omfattet af forbuddet, og der er ikke et internationalt krav om at forbyde import af ayahuasca. Selv hvis der måtte gælde et sådant krav, må Nordens Céu Sagrados ret til religionsudøvelse veje tungere end et sådan forbud.

Eventuelle sundhedsrisici ved import og oral indtagelse af ayahuasca må anses for begrænsede. Det fremgår af ICEERS' Technical Report about Ayahuasca (2013), at ayahuasca må betragtes som "physiologically and psychologically acceptable safe". Rapporten er udfærdiget i et samarbejde mellem nogle af verdens førende forskere i ayahuasca. Endvidere henvises til Risk assessment of ritual use of oral dimethyltryptamine (DMT) and harmala alkaloids af Robert S. Gable, optrykt i Journal Compilation 2007 Society for the Study of Addiction. Robert S. Gable konkluderer, at afhængighedsrisikoen og risikoen for vedvarende psykologiske forstyrrelser ved brugen af DMT er minimal.

Sundheds- og Ældreministeriet har ikke ved dets afslag forholdt sig konkret til eventuelle reelle sundhedsrisici ved import og brug af ayahuasca til religiøse ceremonier. Ministeriet har ikke i tilstrækkelig grad vurderet ayahuasca, men har alene forholdt sig til formodede skadevirkninger ved import og brug af DMT. I afslaget behandles generelt eventuelle risici ved indtagelse af DMT, men ikke konkret eventuelle sundhedsrisici ved brug af ayahuasca.

Nordens Céu Sagrados medlemmers ønske om brug af ayahuasca er kernen i deres religionsudøvelse. Retten til religionsudøvelse er en fundamental menneskerettighed, som der alene kan foretages indgreb i, hvis dette er nødvendigt af hensyn til den offentlige orden, sikkerhed eller sundhed, jf. Den Europæiske Menneskerettighedskonvention artikel 9, stk. 2, Den Europæiske Unions Charter om Grundlæggende Rettigheder artikel 52, stk. 1, og FN's konvention om civile og politiske rettigheder artikel 18, stk. 3.

De eventuelle sundhedsrisici ved ayahuasca til religiøst brug er begrænsede. Nordens Céu Sagrado har udarbejdet retningslinjer for brug af ayahuasca for at minimere sådanne eventuelle risici. Sundheds- og Ældreministeriets betænkeligheder ved Nordens Céu Sagrados retningslinjer kunne på mindre indgribende vis have udmøntet sig i, at ministeriet havde meddelt dispensation med krav om, at Nordens Céu Sagrado skal følge særlige sikkerhedsforanstaltninger nærmere fastlagt af ministeriet. Nogle af bivirkningerne ved indtagelse af ayahuasca kan være opkast og diarré, hvorfor ayahuasca ikke egner sig til rekreativt brug som rusmiddel. Der er som følge heraf ikke en tilsvarende risiko for, at en dispensation fra forbuddet mod import af ayahuasca vil føre til en generel svækkelse af lov om euforiserende stoffer, som det kan være tilfældet med dispensation fra et forbud mod import af cannabis. De eventuelle sundhedsrisici ved Nordens Céu Sagrados import og brug af ayahuasca må derfor anses for at være af så begrænset omfang, at retten til religionsudøvelse må vejere tungere end hensynet til den offentlige sundhed.

Sundheds- og Ældreministeriet har til støtte for sin påstand gjort gældende, at afslaget på anmodningen om forhåndsgodkendelse til import af ayahuasca-vin blev truffet i henhold til reglerne i lov om euforiserende stoffer samt bekendtgørelse om euforiserende stoffer. Bekendtgørelsen er udstedt i henhold til § 2 i lov om euforiserende stoffer, som bemyndiger sundhedsministeren til at bestemme, at visse stoffer, som efter internationale vedtagelser eller efter Sundhedsstyrelsens skøn frembyder fare på grund af de euforiserende egenskaber, som stofferne har eller antages at have, kun må anvendes i medicinsk eller videnskabeligt øjemed. Af § 3, stk. 1, i bekendtgørelse om euforiserende stoffer fremgår, at euforiserende midler her i landet kun må anvendes i medicinsk eller videnskabeligt øjemed. DMT står opført som nr. 70 på liste B i bilag 1, og stoffet må derfor kun anvendes i medicinsk eller videnskabeligt øjemed her i landet. Enhver anden anvendelse af stoffet er som udgangspunkt forbudt.

Det er oplyst i afgørelsen, at grundlaget for optagelsen af DMT på liste B er, at DMT fremgår af det skema I, der indgår som en del af FN's konvention af 21. februar 1971 om psykotrope stoffer. Stoffet optages på FN's konvention om psykotrope stoffer, hvis WHO har vurderet stofferne til at kunne fremkalde misbrug, afhængighed og skadelige virkninger, eller hvis der foreligger tilstrækkeligt bevis for, at stoffet kan føre til misbrug, og i forlængelse heraf føre sådanne sundhedsmæssige og sociale problemer med sig, som berettiger til international kontrol. Som part i konventionen har Danmark, i medfør af konventionens artikel 7, litra f, forpligtet sig til at forbyde import af DMT, medmindre både eksportør og

importør er autoriseret af de kompetente myndigheder i begges hjemlande. Der er i medfør af konventionens artikel 32, stk. 4, mulighed for, at en stat på tidspunktet for underskrift, ratificering eller tiltrædelse kan tage forbehold for planter, der indeholder stoffer, som staten ellers i henhold til konventionens artikel 7 ville være pålagt at forbyde. Planter, som indeholder DMT, vil dermed alene være undtaget, såfremt en stat har taget et forbehold i overensstemmelse med artikel 32, stk. 4. Danmark har ikke taget et forbehold i henhold til artikel 32, stk. 4, hvilket formentlig heller ikke ville have været en mulighed, da det er en betingelse, at der er tale om planter, som gror på statens territorium, og at planten traditionelt har været anvendt af mindre, tydeligt definerede grupper i forbindelse med magiske eller religiøse ritualer. Det afvises derfor, at den/de planter, som anvendes ved fremstillingen af ayahuasca, og som indeholder DMT, i Danmark er undtaget fra forbuddet mod DMT i konventionens artikel 7.

Reguleringen i lov om euforiserende stoffer og i bekendtgørelse om euforiserende stoffer har ingen forbindelse til EU-retten. Der er tale om regulering, som ikke er et anliggende, der berøres af Danmarks EU-retlige forpligtelser. EU er således hverken part i FN's narkotikakonvention fra 1961 eller FN's psykotropkonvention fra 1971, som blandt andet danner grundlag for reglerne i loven og bekendtgørelsen. Det tilkommer derfor alene det danske folketing at regulere disse spørgsmål. Hverken lov om euforiserende stoffer eller bekendtgørelse om euforiserende stoffer udgør dermed national lovgivning, som er omfattet af EU-retten. Det forhold, at nogle af sagsøgerens medlemmer er EU-borgere og dermed unionsborgere efter EUF-traktatens artikel 20 og 21, som muligvis har udnyttet deres ret til fri bevægelighed, er uvedkommende for vurderingen af, om Charteret finder anvendelse efter artikel 51, stk. 1. At dette i sig selv skulle være tilstrækkeligt til at lade afgørelsen falde ind under Charterets anvendelsesområde finder hverken støtte i bestemmelserne i Charteret eller i retspraksis fra EU-Domstolen.

Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 9, stk. 1, fastsætter en ret til religionsfrihed, herunder en ret til at udøve sin religion frit. Retspraksis fra den Europæiske Menneskerettighedsdomstol viser dog, at ikke alle indskrænkninger i religionsudøvelsen kan karakteriseres som et indgreb i rettighederne i artikel 9, stk. 1. Artikel 9 indebærer således ikke en ubegrænset ret til at opføre sig som ønsket med henvisning til, at der er tale om religionsudøvelse. Generel samfundsmæssig regulering, som finder anvendelse uden skelen til en persons religiøse overbevisning, kan ikke anses for at udgøre et indgreb i de rettigheder, som fremgår af artikel 9, stk. 1. Det beror på en konkret vurdering af den lov-

givning, afgørelserne er truffet i henhold til, om afgørelserne udgør et indgreb i artikel 9, stk. 1. Vurderingen heraf skal således alene foretages ud fra indholdet af den enkelte afgørelse og det retsgrundlag, afgørelsen er truffet i henhold til. Omvendt er indholdet af andre myndigheders afgørelser uden betydning for vurderingen af, om den enkelte afgørelse udgør et indgreb i henhold til artikel 9, stk.1.

Et af hovedformålene bag lov om euforiserende stoffer er, at der foretages en klar og udførlig regulering af, hvilke euforiserende stoffer som kan tillades her i landet, samt under hvilke vilkår sådanne stoffer kan tillades her i landet, herunder at der fastsættes regler for ind- og udførsel, salg, køb, udlevering, modtagelse, fremstilling, forarbejdning og besiddelse af euforiserende stoffer. Det bagvedliggende hensyn må antages at være hensynet til at imødegå den betydelige sundhedsfare, som euforiserende stoffer frembyder, mest muligt gennem en detaljeret regulering og derigennem også sikre den offentlige orden. Der er omvendt intet i hverken lov om euforiserende stoffer eller bekendtgørelse om euforiserende stoffer, som giver anledning til at tro, at disse retsakter skulle være udarbejdet med henblik på at begrænse den frie religionsudøvelse, herunder den religionsudøvelse, som sagsøgeren ønsker at foretage. At det konkret har vist sig, at denne lovgivning sætter visse grænser for sagsøgerens religionsudøvelse, ændrer ikke herved, idet sagsøgerens religiøse overbevisning ingen rolle spillede for afslaget i afgørelsen.

Såvel lov om euforiserende stoffer som bekendtgørelse om euforiserende stoffer indeholder en generel samfundsmæssig regulering, som er båret af saglige hensyn, og som gælder lige for alle her i landet, uden i øvrigt at tillægge enkeltpersoners religiøse overbevisning nogen som helst betydning. Det forhold, at afgørelsen havde som konsekvens, at Kirkeministeriet meddelte afslag på godkendelse som trossamfund, kan ikke føre til, at afgørelsen udgør et indgreb i artikel 9, stk.1. Retten til religionsudøvelse er således ikke absolut. Af ordlyden af artikel 9, stk. 2, følger det, at der kan ske begrænsninger i religionsudøvelsen, så længe sådanne begrænsninger er foreskrevet ved lov, er nødvendige i et demokratisk samfund og kan begrundes med henvisning til ét eller flere af de hensyn, som oplister i artikel 9, stk. 2.

Sundheds- og Ældreministeriets afgørelse har hjemmel i lov om euforiserende stoffer.

Afgørelsen var begrundet i, at DMT findes på liste B over euforiserende stoffer, jf. bilag 1 til bekendtgørelse om euforiserende stoffer. Optagelsen af DMT på denne liste skyldtes

stoffets optagelse på FN's psykotropkonvention, som igen skyldtes WHO's vurdering af sundhedsrisiciene ved DMT. WHO har således vurderet, at DMT er egnet til at fremkalde misbrug, afhængighed og skadelige virkninger, ligesom stoffet frembyder en risiko for misbrug, som vil kunne resultere i sundhedsmæssige og sociale problemer. Sundhedsstyrelsen har endvidere vurderet, at DMT tilhører en stofgruppe, for hvilken der er risiko for forgiftning med kramper og bevidstløshed og for psykotiske symptomer med hallucinationer. Vurderingerne fra WHO og Sundhedsstyrelsen viser, at afgørelsen kan begrundes i hensynet til den offentlige sundhed. WHO nævner endvidere de sociale problemer, som stoffet DMT kan føre med sig på grund af misbrug hos personer. Afgørelsen kan derfor endvidere begrundes i hensynet til den offentlige orden. Både hensynet til den offentlige sundhed og den offentlige orden nævnes i Den Europæiske Menneskerettighedskonventionens artikel 9, stk. 2.

Sundheds- og Ældreministeriets afgørelse er endelig ”nødvendig i et demokratisk samfund”. Heri ligger en vurdering af, om der er tale om et proportionalt indgreb. Indgrebet skal således både være egnet og nødvendigt til at opnå sit formål, og samtidig afspejle et rimeligt forhold mellem det mål, som søges opnået, og de midler, som anvendes i bestræbelserne herpå. Formålet med afgørelsen var at forhindre Nordens Céu Sagrados medlemmer i at importere og efterfølgende indtage vin med stoffet DMT til Danmark. Dette formål blev søgt varetaget, da både Sundhedsstyrelsen og WHO har vurderet, at indtagelse af DMT kan være forbundet med skadelige virkninger. Afgørelsen er egnet til at opnå dette formål, da det må antages, at afslaget ville afholde Nordens Céu Sagrado fra at importere vinen. Afgørelsen var endvidere nødvendig. Formålet – at forhindre import og indtagelse af DMT henset til stoffets skadelige virkninger – ville ikke kunne varetages ved anvendelse af mindre indgribende midler. Den eneste måde, hvorpå dette formål kunne varetages, var ved at meddele afslag på sagsøgerens anmodning om dispensation. At Nordens Céu Sagrado havde til hensigt at sikre, at omgangen med og anvendelse af ayahuasca sker på kontrolleret vis, ændrer ikke ved, at afgørelsen var nødvendig. Målestokken for, hvad der skal til for at sikre, at indtagelse af et stof som DMT sker på en sundhedsmæssigt forsvarlig måde, er de udførlige retningslinjer, som læger er forpligtet til at følge ved ordinationen af lægemidler indeholdende euforiserende stoffer, og ikke mindst det tilsyn, som læger er underlagt. Nordens Céu Sagrados egne retningslinjer og brug af egne udenlandske rådgivere som led i indtagelsen af DMT er ikke tilstrækkeligt til at sikre, at anvendelse af DMT sker på en sundhedsmæssigt forsvarlig måde. Endelig foreligger der et rimeligt forhold mellem det mål, som afgørelsen søgte at opnå, og de midler, som blev anvendt i be-

stræbelserne herpå. Formålet – at forhindre import og indtagelse af DMT – må anses for både at være legitimt og af en vis vægt af hensyn til sundheden. Midlet var at træffe en afgørelse på grundlag af en klar og tydelig hjemmel i en lov, som gælder generelt for enhver her i landet, og som utvivlsomt ikke tager sigte på at diskriminere hverken sagsøgeren eller andre religiøse grupper.

Samlet set udgjorde afgørelsen et lovligt indgreb i henhold til betingelserne i Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 9, stk. 2.

Det bestrides, at Sundheds- og Ældreministeriet i henhold til artikel 9, stk. 1, var underlagt en positiv forpligtelse til at sikre en religionsudøvelse, som indebærer indtagelse af euforiserende stoffer. I forhold til hvilke positive forpligtelser der konkret påhvilede Sundheds- og Ældreministeriet, følger det af fast retspraksis fra Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol, at ministeriet er tillagt et skøn ved vurderingen af, hvilke positive forpligtelser der konkret følger af konventionen. Som følge af denne skønsbeføjelse kan Sundheds- og Ældreministeriet ikke i henhold til konventionen være positivt forpligtet til at sikre enhver form for religionsudøvelse. Ministeriet var i stedet forpligtet til at udøve sine positive forpligtelser i henhold til artikel 9 på en sådan måde, at der kunne opnås den rette balance mellem de konkurrerende interesser for individet og for samfundet. Der påhvilede således ikke Sundheds- og Ældreministeriet en positiv forpligtelse til at sikre en religionsudøvelse, som indebærer brug af euforiserende stoffer, som – baseret på Sundhedsstyrelsens indstilling eller som i tilfældet DMT en internationalt forpligtende beslutning – efter national ret kun må anvendes i medicinsk eller videnskabeligt øjemed.

Sundheds- og Ældreministeriets afgørelse er i overensstemmelse med artikel 18 i FN's konvention om civile og politiske rettigheder. Konventionens artikel 18, stk. 3, opstiller tre betingelser, som indgreb i retten til at udøve sin religion skal opfylde. For det første skal indgrebet være foreskrevet ved lov. For det andet skal indgrebet kunne begrundes med henvisning til ét eller flere af de hensyn, som er opregnet i bestemmelsen. For det tredje skal indgrebet være ”nødvendigt”, hvilket indebærer, at indgrebet skal være proportionalt, jf. den fremhævede del af citatet ovenfor. Sundheds- og Ældreministeriets afgørelse har hjemmel (er foreskrevet ved lov), varetager hensynet til den offentlige sundhed og den offentlige orden, og afgørelsen er nødvendig og dermed proportional.

Nordens Céu Sagrado har til støtte for sin påstand gjort gældende, at Kirkeministeriets afslag på at anerkende Nordens Céu Sagrado som menighed er i strid med sagsøgers medlemmers ret til religionsudøvelse som beskyttet i henhold til Danmarks internationale forpligtelser og EU-retten.

Som i sagen mod Sundheds- og Ældreministeriet henvises til Den Europæiske Menneskerettighedskonvention artikel 9, FN's konvention om civile og politiske rettigheder artikel 18 samt Den Europæiske Unions charter om Grundlæggende Rettigheder artikel 10 sammenholdt med artikel 52, om den grundlæggende ret til religionsudøvelse. Endvidere henvises til, at flere af Nordens Céu SagraDOS medlemmer er EU-borgere, der har gjort brug af deres ret til fri bevægelighed som unionsborgere og derfor må anses for at være beskyttet efter EU-charteret, herunder charterets artikel 10 om retten til religionsfrihed.

Kirkeministeriets afslag er et indgreb i Nordens Céu SagraDOS medlemmers ret til religionsudøvelse. Det følger af praksis ved Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol, at det kræver tungtvejende grunde, hvis en medlemsstat nægter at godkende eller registrere et religiøst fællesskab. Det kan udgøre et indgreb i retten til forsamlingsfrihed efter Den Europæiske Menneskerettighedskonvention artikel 11, hvis et fællesskab af individer nægtes retten til at blive anerkendt som en juridisk enhed. Hvor fællesskabet udgør et religiøst fællesskab, vil et sådan afslag tillige udgøre et indgreb efter artikel 9. Dette må særligt anses for tilfældet, hvor anerkendelse som religiøs menighed giver visse fordele. Efter dansk ret er der flere fordele ved at blive anerkendt som religiøst fællesskab. En godkendt menighed kan søge om, at en præst får bemyndigelse til at foretage vielser med borgerlig gyldighed, og menigheden kan opnå en række skattemæssige fordele. Derudover er det helt centralt for Nordens Céu SagraDOS medlemmer, at deres måde at praktisere deres religion på, særlig i forhold til deres brug af ayahuasca, accepteres og anerkendes på lige fod med andre religiøse fællesskaber.

Kirkeministeriets afslag er direkte begrundet med, at Nordens Céu Sagrado ved import og anvendelse af ayahuasca må anses for at overtræde lov om euforiserende stoffer, og at Nordens Céu Sagrado derved må anses for at ville handle i strid med den offentlige orden i forbindelse med sagsøgers religionsudøvelse. Nordens Céu SagraDOS ønske om at kunne importere og bruge ayahuasca ligger i kernen af medlemmernes religionsudøvelse. Kirkeministeriets afslag medfører således, at Nordens Céu Sagrado tvinges til enten at opgive en central del af deres religionsudøvelse eller at opgive at blive anerkendt som religiøs me-

nighed. Kirkeministeriets afslag udgør derfor et indgreb i sagsøgers medlemmers ret til religionsudøvelse.

Kirkeministeriet burde egenhændigt have vurderet Nordens Céu Sagrados ret til at blive anerkendt som en menighed på trods af ønsket om at importere ayahuasca til gennemførelse af religiøse ceremonier, og have foretaget en afvejning mellem retten til religionsudøvelse og den danske stats behov for at forbyde import og brug af ayahuasca af sundhedsmæssige grunde. Ved retsanvendelse er administrative myndigheder forpligtede til af egen drift at inddrage internationale konventioner om menneskerettigheder i relevant omfang, uanset om konventionerne er inkorporeret ved danske ret eller ej. Efter almindelige traktatregler samt ordlyden af Den Europæiske Menneskerettighedskonvention gælder forpligtelserne i konventionen for staten som helhed, herunder statens administrative myndigheder. Ved inkorporeringen af Den Europæiske Menneskerettighedskonvention ved lov nr. 285 af 29. april 1992 er Kirkeministeriet således som udgangspunkt forpligtet til om nødvendigt at tilsidesætte en bestemmelse i en lov m.v., som må anses for at være i strid med en bestemmelse i en konvention. Ministeriet kan ikke undlade at overholde konventionen med henvisning til, at ministeriet er bundet af en bestemt lov eller anden myndigheds administrative afgørelse og derfor ikke har anden mulighed end at træffe en i forvejen dikteret afgørelse, uanset om denne afgørelse måtte være i strid med konventionen.

Med henvisning til det i sagen mod Sundheds- og Ældreministeriet anførte vedrørende den internationale regulering af ayahuasca og eventuelle sundhedsrisici forbundet med ayahuasca til religiøs brug, kan Kirkeministeriets afslag ikke anses for proportionalt og ikke nødvendigt i et demokratisk samfund, hvorfor afslaget er i strid med Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 9, artikel 18 i FN's konvention om civile og politiske rettigheder samt EU-charterets artikel 10 sammenholdt med artikel 52.

Kirkeministeriet har til støtte for påstanden om frifindelse gjort gældende, at det retlige grundlag for afslaget på sagsøgerens anmodning om godkendelse som menighed i afgørelsen af 27. januar 2015 er nærmere beskrevet i de ”Vejledende retningslinjer til godkendelse som trossamfund eller menighed”, 6. reviderede udgave af 18. august 2011, som er udarbejdet af Det Rådgivende Udvalg vedrørende Trossamfund. Det fremgår heraf, at Udvalgets juridiske grundlag først og fremmest er Grundloven. Derudover indgår ægteskabsloven. Retsgrundlaget består yderligere af de internationale aftaler, som den danske stat har indgået, herunder Den Europæiske Menneskerettighedskonvention. Endvidere indgår kir-

keministerens svar i forbindelse med Folketingets behandling af ægteskabsloven, der præciserer begrebet trossamfund og hvoraf fremgår, at ”Det vil naturligvis tillige blive påset, at der i trossamfundet intet læres eller foretages, som strider mod sædeligheden eller den offentlige orden ...” Kirkeministeriets afgørelse blev således truffet under hensyntagen til Danmarks internationale forpligtelser, herunder Den Europæiske Menneskerettighedskonvention.

Kirkeministeriets forpligtelser i henhold til Den Europæiske Menneskerettighedskonvention indebar ikke en pligt til at foretage en vurdering af den danske stats behov for at forbyde import og brug af ayahuasca af sundhedsmæssige grunde. I medfør af det almindelige forvaltningsretlige specialitetsprincip hverken kunne eller burde Kirkeministeriet have inddraget dette forhold i vurderingen af, om sagsøgeren skulle godkendes som trossamfund. En sådan vurdering var i medfør af lov om euforiserende stoffer samt bekendtgørelse om euforiserende stoffer forbeholdt Sundheds- og Ældreministeriet som ansvarligt ressortministerium. Kirkeministeriet havde dermed pligt til at lægge Sundheds- og Ældreministeriets vurdering til grund ved afgørelsen, og hverken kunne – eller burde – sætte sin egen vurdering i stedet.

Kirkeministeriets afgørelse blev truffet i overensstemmelse med de kriterier for godkendelse som trossamfund eller menighed, som kan udledes af ægteskabsloven, herunder af forarbejderne til loven. Denne regulering er ligeledes udtryk for et anliggende, som ikke berøres af Danmarks EU-retlige forpligtelser. Det tilkommer derfor alene det danske folketing at bestemme og fastsætte det nærmere indhold af denne regulering. Ægteskabsloven udgør således national lovgivning, som ikke er omfattet af EU-retten. Som følge heraf kan denne lovgivning ikke bedømmes i henhold til Den Europæiske Unions Charter om Grundlæggende Rettigheder. At nogle af Nordens Ceu Sagrados medlemmer er EU-borgere og dermed unionsborgere, som har udnyttet deres ret til fri bevægelighed er ikke tilstrækkeligt til, at afgørelsen falder ind under Charterets anvendelsesområde.

En generel samfundsmæssig regulering, som finder anvendelse uden skelen til en persons religiøse overbevisning, kan ikke anses for at udgøre et indgreb i de rettigheder, som fremgår af Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 9, stk. 1. Det beror på en konkret vurdering af den lovgivning, afgørelserne er truffet i henhold til, om afgørelserne udgør et indgreb i artikel 9, stk. 1. Kirkeministeriets afgørelse blev truffet med hjemmel i ægteskabsloven. Et af hovedformålene bag de kriterier for godkendelse som trossamfund,

som fremgår af ægteskabsloven, er at sikre, at den offentlige kompetence, der som følge af godkendelsen uddelegeres til et godkendt trossamfund, forvaltes på forsvarlig vis og af et trossamfund, som agerer inden for lovgivningens rammer i øvrigt. Der er intet i ægteskabsloven eller i forarbejderne hertil, som giver anledning til at tro, at loven skulle være udarbejdet med henblik på at begrænse den frie religionsudøvelse. At det konkret har vist sig, at lovgivningen sætter visse grænser for Nordens Céu Sagrados religionsudøvelse, ændrer ikke herved, idet Nordens Céu Sagrados religiøse overbevisning ingen rolle spillede for afslaget i afgørelsen. Afgørelsen baserede sig alene på Nordens Céu Sagrados intentioner om at gennemføre ceremonier, som var stridende mod dansk lovgivning. Afgørelsen er således udarbejdet i henhold til de kriterier for godkendelse, som blandt andet følger af forarbejderne til ægteskabsloven af 1969. Kriterierne er udtryk for en generel samfundsmæssig regulering båret af saglige hensyn, og som gælder lige for alle her i landet, uden i øvrigt at tillægge enkeltpersoners religiøse overbevisning nogen som helst betydning. Enhver lovgivning af denne karakter i et nationalt retssystem udgør ikke et indgreb i den ret til religionsfrihed og -udøvelse, som fremgår af Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 9, stk. 1.

Retten til religionsudøvelse er ikke absolut. Af ordlyden af artikel 9, stk. 2, kan det udledes, at der kan ske begrænsninger i religionsudøvelsen, så længe sådanne begrænsninger er foreskrevet ved lov, er nødvendige i et demokratisk samfund og kan begrundes med henvisning til ét eller flere af de hensyn, som oplystes i artikel 9, stk. 2.

Kirkeministeriets afgørelse havde hjemmel i lov.

Afgørelsen var blandt andet begrundet i hensynet til at sikre, at den offentlige kompetence, der som følge af en godkendelse som trossamfund kan uddelegeres til trossamfundet, forvaltes på en forsvarlig måde. Afgørelsen var endvidere begrundet i hensynet til at sikre, at der i trossamfundet intet læres eller foretages, som strider mod sædeligheden eller den offentlige orden, jf. kirkeministerens svar på spørgsmål 12 fremsat i forbindelse med Folketingets behandling af ægteskabsloven. Begge disse hensyn forfølger det samme formål, nemlig at beskytte den offentlige orden, der fremgår af Den Europæiske Menneskerettighedskonvention artikel 9, stk. 2.

Afgørelsen var endvidere nødvendig i et demokratisk samfund. Formålet med afgørelsen var at afskære Nordens Céu Sagrados medlemmer fra at udøve den offentlige kompetence,

herunder vielsesretten, som en godkendelse som trossamfund ville medføre, idet de religiøse aktiviteter, som medlemmerne havde til hensigt at udføre, var i strid med lov om euforiserende stoffer. Eftersom konsekvensen af afgørelsen var, at der ikke blev uddelegeret nogen offentlig kompetence til Nordens Céu Sagrado, var afgørelsen egnet til at opnå det formål. Det indgreb, som afgørelsen var udtryk for, var nødvendigt, da formålet ikke ville kunne varetages ved anvendelse af mindre indgribende midler. Den eneste måde formålet kunne varetages på, var ved at afslå godkendelse af Nordens Céu Sagrado som trossamfund. Der foreligger endvidere et rimeligt forhold mellem det mål, som indgrebet søgte at opnå, og de midler, som blev anvendt i bestræbelserne herpå. Formålet med afgørelsen må således anses for både at være legitimt og vigtigt af hensyn til den offentlige orden. Samlet set opfylder afgørelsen derfor betingelserne i Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 9, stk. 2, om at være nødvendigt i et demokratisk samfund.

Kirkeministeriets afgørelse opfylder endelig de tre betingelser, som indgreb i retten til at udøve sin religion skal opfylde efter artikel 18, stk. 3, i FN's konvention om civile og politiske rettigheder: Kirkeministeriets afgørelse har hjemmel (er foreskrevet ved lov), den varetager hensynet til den offentlige orden, og afgørelsen er nødvendig og dermed proportional.

Godtgørelse efter erstatningsansvarsloven

Til støtte for påstanden om, at Sundheds- og Ældreministeriet og Kirkeministeriet hver skal betale 15.000 kr., har Nordens Céu Sagrado gjort gældende, at Sundheds- og Ældreministeriets afslag på at meddele dispensation til forbud mod import af ayahuasca og Kirkeministeriets afslag på at godkende Nordens Céu Sagrado som menighed, er en retsstridig krænkelse, der giver Norden Céu Sagrado et krav på godtgørelse efter princippet i erstatningsansvarslovens § 26. Bestemmelsen skal fortolkes i overensstemmelse med Den Europæiske Menneskerettighedskonvention artikel 13 om retten til et effektivt retsmiddel, sammenholdt med artikel 41, der indeholder hjemmel til at tilkende en passende erstatning til personer, der har været udsat for en krænkelse af konventionen. Retten til et effektivt retsmiddel forudsætter, at der sker en passende oprejsning ved de nationale domstole, og dette omfatter retten til en godtgørelse for ikke økonomisk skade til sagsøgerne. Kravet er opgjort skønsmæssigt ud fra en samlet vurdering af de konkrete omstændigheder.

Sundheds- og Ældreministeriet og Kirkeministeriet har til støtte for deres påstand om frifindelse gjort gældende, at der ikke er sket en krænkelse af Nordens Céu Sagrados religiøse

onsfrihed, og at der derfor ikke er grundlag for at betale godtgørelse. Hvis landsretten måtte nå frem til, at der foreligger et indgreb i Nordens Céu Sagrados rettigheder i henhold til Den Europæiske Menneskerettighedskonvention, og at dette indgreb ikke er i overensstemmelse med konventionens artikel 9, stk. 2, kan den krænkelse, som afgørelserne i så fald er udtryk for, ikke kvalificeres som retsstridig efter erstatningsansvarslovens § 26, stk. 1. Der skal være tale om en culpøs krænkelse af en vis grovhed, før en krænkelse er retsstridig. Afgørelserne af 8. januar 2015 henholdsvis 27. januar 2015 har hjemmel i det retsgrundlag, afgørelserne er truffet i henhold til, og afgørelserne overholder gældende forvaltningsret. De sagsøgte har derfor ikke handlet culpøst ved at træffe en afgørelse i henhold til loven. Endvidere har en eventuel krænkelse som følge af afgørelserne ikke den nødvendige grovhed, som kræves i henhold til erstatningsansvarslovens § 26, stk. 1.

Landsrettens begrundelse og resultat

Afgørelsen af 8. januar 2015 fra Sundheds- og Ældreministeriet, tidligere Ministeriet for Forebyggelse og Sundhed

Ved afgørelsen afslog ministeriet at meddele sagsøgeren dispensation fra § 3, stk. 1, i bekendtgørelse om euforiserende stoffer med henblik på at kunne indføre ayahuasca-vin, der ubestridt indeholder DMT, til Danmark.

DMT er optaget på bilag 1, liste B, nr. 70, til bekendtgørelsen om euforiserende stoffer. DMT må derfor kun anvendes i medicinsk eller videnskabeligt øjemed, jf. bekendtgørelsens § 3, stk. 1. Bekendtgørelsen er udstedt blandt andet med hjemmel i lov om euforiserende stoffer § 2, stk. 1, hvorefter sundheds- og ældreministeren er bemyndiget til at bestemme, at stoffer, herunder stofgrupper, som efter internationale vedtagelser eller efter Sundhedsstyrelsens skøn frembyder fare i anledning af de euforiserende egenskaber, som stofferne har eller antages at have, her i landet kun må anvendes i medicinsk eller videnskabeligt øjemed.

DMT er endvidere optaget på liste I til FN's konvention om psykotrope stoffer. Det følger af konventionens artikel 2, at optagelse af stoffer på psykotrop-konventionens liste sker på baggrund af en indstilling fra en verdenssundhedsorganisation. I den 17. rapport fra WHO Expert Committee on Drug Dependence, 1970, s. 15, er DMT klassificeret i "Group (a)". Euforiserende stoffer omfattet af denne gruppe er af WHO "...recommended for control

because their liability to abuse constitute an especially serious risk to public health and because they have very limited, if any, therapeutic usefulness.”

Af Sundhedsstyrelsens udaterede indstilling om ”grupper af stoffer på bekendtgørelsen om euforiserende stoffer” fremgår på tilsvarende vis, at indtagelse af stoffer under tryptamin-gruppen, hvorunder DMT hører, indebærer en risiko for forgiftning med kramper og bevidstløshed og for psykotiske symptomer med hallucinationer.

På denne baggrund findes det ubetænkeligt at lægge til grund, at begrænsningen af anvendelsen af DMT til medicinske eller videnskabelige formål er begrundet i, at indtagelse heraf kan udgøre en alvorlig risiko for sundheden og for den offentlige orden. De af sagsøgeren fremlagte videnskabelige undersøgelser kan i den forbindelse ikke føre til et andet resultat. Der henvises herved også til det af Retslægerådet i udtalelsen af 25. juni 2015 anførte.

Sundheds- og Ældreministeriets afgørelse indebærer, at sagsøgeren ikke lovligt kan anvende ayahuasca-vin ved udøvelsen af Santo Daimes ritualer. Landsretten finder, at dette isoleret set udgør et væsentligt indgreb i sagsøgerens frihed til at udøve sin religion gennem ”gudstjeneste”.

Da begrænsningen i anvendelsen af DMT som anført ovenfor er foreskrevet ved lov og er begrundet i, at indtagelse af DMT kan udgøre en alvorlig risiko for sundheden og for den offentlige orden, finder landsretten imidlertid, at indgrebet i sagsøgerens frihed til at udøve sin religion er et nødvendigt og proportionalt indgreb i et demokratisk samfund, og at indgrebet derfor ikke strider mod Danmarks internationale forpligtelser til at anerkende retten til religionsfrihed, hverken i Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 9 eller i FN’s konvention om borgerlige og civile rettigheder artikel 18.

Ministeriets afgørelse angår hvilke stoffer, der på grund af deres virkninger kun må anvendes i medicinsk eller videnskabelig øjemed, og vedrører dermed et anliggende, der ikke berøres af Danmarks EU-retlige forpligtelser. EU-statsborgeres adgang til Danmark i henhold til reglerne om den frie bevægelighed reguleres ikke af afgørelsen. Afgørelsen har karakter af en generel regulering af adgangen til at anvende euforiserende stoffer, som gælder for enhver her i landet, og som ikke i praksis rammer statsborgere fra andre EU-stater hårdere eller oftere end danske statsborgere. Som følge heraf udgør afgørelsen ikke

en restriktion for den frie bevægelighed. Herefter finder landsretten ikke, at Den Europæiske Unions Charter om Grundlæggende Rettigheder finder anvendelse i forhold til Sundheds- og Ældreministeriets afgørelse, jf. Charterets artikel 51.

Det er i øvrigt under sagen ubestridt, at indførelse af ayahuasca-vin til Danmark til religiøst brug kræver, at Sundheds- og Ældreministeriet i medfør af § 28 i bekendtgørelse om euforiserende stoffer meddeler dispensation hertil, hvorfor landsretten ikke har fundet anledning til at tage særskilt stilling til, om et forbud mod ayahuasca-vin er omfattet af Danmarks internationale forpligtelser efter FN's konvention om psykotrope stoffer.

Landsretten frifinder herefter Sundheds- og Ældreministeriet for de af sagsøgeren nedlagte påstande.

Afgørelsen af 27. januar 2015 fra Kirkeministeriet, tidligere Ministeriet for Børn, Ligestilling, Integration og Sociale Forhold

Ministeriets godkendelse af trossamfund og menigheder sker med henblik på, at præster eller lignende autoriteter kan få bemyndigelse til at foretage vielser efter ægteskabsloven med borgerlig gyldighed. En afgørelse om godkendelse indebærer uddelegering af retten til at forrette vielser og en prøvelse af, om uddelegeringen ud fra objektive kriterier sker på en forvaltningsretlig forsvarlig måde. Af Kirkeministerens svar på spørgsmål 12 i forbindelse med Folketingets behandling af ægteskabsloven (Folketingstidende 1968-69, tillæg B, sp. 1927-30) fremgår en række krav, som et trossamfund eller en menighed skal opfylde for at blive godkendt. Det fremgår blandt andet: ”Det vil naturligvis tillige blive påset, at der i trossamfundet intet læres eller foretages, som strider mod sædeligheden eller den offentlige orden.”

Ministeriet skulle herefter, i overensstemmelse med ministerens svar på spørgsmål 12 under folketingsbehandlingen, blandt andet vurdere, om sagsøgerens ritualer strider mod sædeligheden eller den offentlige orden.

Det er ubestridt, at det uden tilladelse er ulovligt at indføre ayahuasca-vin i Danmark, og Sundheds- og Ældreministeriet havde i afgørelse af 8. januar 2015 meddelt afslag på dispensation. Landsretten finder, uanset det af sagsøgeren anførte, ikke, at ministeriet (nu Kirkeministeriet) havde hjemmel til at ændre denne afgørelse.

Ved brev af 14. januar 2015 anmodede ministeriet sagsøgeren om at oplyse, om sagsøgeren fortsat agtede at anvende ayahuasca-vin i forbindelse med religiøse ritualer, eller om sagsøgeren som følge af Sundheds- og Ældreministeriets afgørelse af 8. januar 2015 ville undlade at indføre og anvende ayahuasca-vin. Sagsøgeren svarede ikke klart på dette, men anførte i brev af 20. januar 2015, at det fortsat var afgørende for deres religionsudøvelse, at det anerkendes, at sagsøgeren har ret til at anvende ayahuasca-vin som en del af deres religiøse ritualer. I brev af 6. februar 2015 anførte ministeriet, at det ville genoptage sagen, hvis sagsøgeren indsendte en utvetydig erklæring om ikke at ville importere og anvende ayahuasca-vin. Sagsøgeren indsendte ikke en sådan erklæring. På denne baggrund finder landsretten det berettiget, at ministeriet lagde til grund, at sagsøgeren fremover vil importere og anvende ayahuasca-vin og dermed overtræde lovgivningen om euforiserende stoffer, hvilket vil være i strid med sædeligheden eller den offentlige orden.

Landsretten finder ikke, at ministeriets afslag på at godkende sagsøgeren som menighed i sig selv udgør et indgreb i sagsøgerens frihed til at udøve sin religion. Afgørelsen indebærer ikke en vurdering af eller en indskrænkning i sagsøgerens religionsudøvelse, herunder friheden til at udøve sin religion gennem ”gudstjeneste”. Der foreligger derfor ikke et indgreb i sagsøgerens religionsfrihed eller en overtrædelse af Danmarks internationale forpligtelser.

Landsretten frifinder herefter Kirkeministeriet for de af sagsøgeren nedlagte påstande.

Sagsomkostninger

Ved fastsættelsen af beløbet til dækning af udgifterne til advokatbistand er der ud over sagernes værdi taget hensyn til sagernes omfang og varighed samt sagernes principielle betydning. Landsretten har endvidere lagt vægt på, at de sagsøgte har været repræsenteret ved samme advokat.

T h i k e n d e s f o r r e t :

Sundheds- og Ældreministeriet frifindes.

Kirkeministeriet frifindes.

Statskassen betaler sagsomkostninger for landsretten til Sundheds- og Ældreministeriet med i alt 30.00 kr.

Nordens Céu Sagrado skal betale sagsomkostninger for landsretten til Kirkeministeriet med i alt 30.000 kr.

De idømte sagsomkostninger, der forrentes efter rentelovens § 8 a, skal betales inden 14 dage efter denne doms afsigelse.

(Sign.)

— — —
Udskriftens rigtighed bekræftes. Østre Landsret, den 15-03-2017

Bente Fredslund Mackeprang
kontorfuldmægtig